

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce
Metodika vyšetřování vražd

Zpracovala Sandra Zapletalová

Vedoucí diplomové práce : plk. JUDr. František Vavera, Ph.D.

Prohlášení

Já Sandra Zapletalová čestně prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze za použití materiálu, které jsou uvedeny v seznamech použitých zdrojů.

.....

Poděkování

Za cenné rady a připomínky a vstřícný přístup při zpracování této diplomové práce bych ráda poděkovala vedoucímu práce plk. JUDr. Františkovi Vaverovi, Ph.D.

OBSAH

ÚVOD	1
1 CHARAKTERISTIKA TRESTNÉHO ČINU VRAŽDY	5
1.1 Charakteristika trestného činu vraždy dle Trestního zákona	5
1.2 Charakteristika trestného činu vraždy z pohledu kriminologického a kriminalistického	9
1.2.1 Vražda charakterizována z pohledu kriminologie.....	9
1.2.2 Vražda charakterizována z pohledu kriminalistiky.....	15
2 TYPICKÉ STOPY	19
2.1 Dělení kriminalistických stop.....	25
2.2 Typické stopy u trestného činu vraždy.....	27
3 TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE	28
3.1 Typické vyšetřovací situace – vyšetřování vražd.....	29
4 ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVÁNÍ	32
5 SROVNÁNÍ ZPŮSOBU VYŠETŘOVÁNÍ SE ZAHRANIČÍM	37
5.1 Vyšetřování profilováním	39
6 KAZUISTICKÁ ČÁST	40
6.1 Kazuistika č. 1 Václav Mrázek – sexuální sériový vrah	40
6.2 Kazuistika č. 2 Jiří Straka – spartakiádní vrah	41
7 JUDIKATURA	44
7.1 Starší právní charakteristika	44
7.1.1 Úmyslné usmrcení z pohledu trestního zákoníku	46
7.2 Trestní zákon č. 40/2009 Sb.....	48
7.2.1 Znění zákona : Trestné činy proti životu.....	48
7.3 Trestně právní a kriminologické aspekty vraždy	53
ZÁVĚR	59
RESUMÉ	61
RESUMÉ	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM OBRÁZKŮ	67
SEZNAM TABULEK	68

ÚVOD

Lidský život je pro každého člověka tím nejcennějším, co vlastní. Lidský život má v každé strukturované společnosti hodnotu. Pohled na život člověka je jiný z pohledu filozofa, věřícího nebo právníka. Vždy je na lidský život nazíráno jako na výjimečný dar nebo nejvyšší hodnotu, která si zaslouží ochranu.

Tématem mé diplomové práce je Metodika vyšetřování vražd. Proces, který směřuje k objasnění motivace, důvodu a způsobu, jak člověk ať již s úmyslem nebo bez předchozí rozvahy, usmrtí jiného člověka. Ve společnosti, která je řízena demokratickými principy je ochrana života a zdraví člověka důležitým stavebním kamenem práva.

Ochrana lidského života je součástí trestního právního řádu. Zločin vraždy byl již ve starověkých civilizacích spojován s osudovým dopadem na pachatele. Zásada "*oko za oko, zub za zub*" zřetelně formuluje trest. Zásady a myšlenky formulované 26. srpna 1789 Ústavodárným národním shromážděním, v první fázi Velké francouzské revoluce, v deklaraci "*Prohlášení práv člověka a občana*" jsou součástí stávajícího právního řádu. Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod jako normy nejvyšší právní síly přiznávají každému občanovi právo na život a ochranu před jeho zbavením. Trestní právo je naplněním deklarovaného práva, protože viníky trestá a přispívá k jejich uvědomění si dopadů jejich činu.

Cílem mé práce je identifikovat proces, který je mezi činem vraždy a justicí, která na základě právní normy stanoví trest pro pachatele nebo určí jeho nevinu. Právo umožňuje i jedincům, kteří se dopouštějí zavrženíhodných činů, domáhat se nevinu a beztrestnosti. Tedy mojí snahou je systematicky popsat z kriminalistické, ale i trestněprávního hlediska, samotnou metodiku vyšetřování nejzávažnějšího trestného činu, vraždy.

Zpracovávala jsem téma na základě prostudování teoretických prací předních kriminalistů, věnovala jsem se právním analýzám trestného činu vraždy a konfrontovala tyto poznatky s odborníky v praxi. Při zpracování práce jsem použila metodu popisnou a srovnávací. Odborné publikace, knihy, aktuální článků, právní předpisy včetně komentovaných vydání zákonů byly východiskem pro mé syntetické závěry. Konzultace s kriminalisty mi pomohla vytvořit představu o postupech vyšetřovatelů v praxi.

V práci jsem pak chtěla prokázat, že metodiku vyšetřování trestného činu vraždy je nutno vnímat ze více hledisek. Zásady pro zpracování mé práce naznačovaly, že charakterizovat trestný čin vraždy není nijak jednoduché. Ukázalo se, že ačkoliv je při vyšetřování rozhodující hledisko kriminalistické, nelze pominout pohled juristický. Rozhodující je, ať již z hlediska kriminalistického, kriminologického nebo z hlediska trestně právního, odhalit skutkovou podstatu činu.

První kapitola mé práce je zaměřena na charakterizování vraždy z pohledu právní úpravy trestného činu vraždy a konfrontaci tohoto pohledu s charakterizováním vražedného chování v kriminologii a popis znaků vraždy z pohledu metody kriminalistiky.

Druhá kapitola je zaměřená na postupy kriminalistické vědy a shrnutí obecných poznatků, jež se týkají metodiky vyšetřování trestných činů se zvláštním zřetelem na trestný čin vraždy. Zaměřená je především na stopy, tak jak je vnímají kriminalisté.

Kapitola třetí rozvíjí do hloubky postupy kriminalistického vyšetřování. Přibližuje typickou metodiku kriminalistického přístupu a na základě obecných postupů ukazuje, že tyto formalizované a instruktivní návody jsou nezbytným nástrojem pro správnou identifikaci událostí a časových sousledností, které souvisely se spácháním trestnému činu.

Čtvrtá kapitola je syntetická. Zaměřuje se na identifikaci skutkové podstaty trestného činu v procesu kriminalistického vyšetřování. Ukazuje na nutnost prolnutí kriminalistických metod s postupy trestně právní kvalifikace trestného činu.

Pátá kapitola ukazuje postupy vyšetřování ve srovnání se zahraničím. Kriminologický úvod nás odkazuje na rozdílné klasifikování vraždy. Především jsme se zaměřili na vývoj profilování pachatelů zvláště společensky nebezpečných trestných činů.

Šestá kapitola na základě kazuistického srovnání ukazuje, jak probíhalo vyšetřování a dopadení nebezpečných pachatelů sériových vražd Mrázka a Straky. Kapitola je praktickým shrnutím práce kriminalistů na konkrétním případě vraždy. Ukazuje, že dopadení a potrestání zločinu předchází náročná metodická práce, kde každý detail může sehrát roli kriminalisticky relevantní stopy.

Sedmá kapitola je věnována právnímu pojetí vraždy. Zabývá se nejdůležitějšími právními aspekty, které se vztahují k závažnému zločinu - vraždě člověka. Specifikovala

---

jsem zařazení vraždy mezi trestné činy v našem právním řádu, vyzdvihla její závažnost, ukázala souvztažnost skutkových podstat základní a kvalifikované. Nastínila jsem vztah vraždy prosté k obdobným trestným činům a uvedla aktuální otázky řešené judikaturou.

Metodika vyšetřování vražd stanovuje postupy, jak popsat a zdokumentovat celou událost, která vedla ke zmaření lidského života. Určuje obecné postupy. V práci se budu zabývat, jak aspekty technickými, tak otázkami profilu osobnosti vraha, faktory i roli prostředí. Metodika vyšetřování se zabývá objektivním shromažďováním důkazů a indicií. Chci prostřednictvím kapitoly 6. Kazuistická část a kapitoly 7 Judikatura prokázat, že každá metodika, byť je komplexní, se neobejde bez zdravého úsudku a kreativity vyšetřovatelů. Existují jedinci, kteří páchají trestné činy nezastrašeni hrozbou sankcí trestního práva. Jedinou cestou, jak se domoci objektivního a spravedlivého posouzení trestného činu je vyšetřování, které nashromáždí dostatek průkazných stop a důkazů.

**METODIKA
VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD**

---

1 CHARAKTERISTIKA TRESTNÉHO ČINU VRAŽDY

Trestní právo, představuje základ, ze kterého kriminalistická věda vychází. Trestní zákoník vždy a ve všech svých podobách obsahoval skutkové podstaty trestných činů a stanovoval tresty, které lze za jejich spáchání uložit. Právní úprava a stanovené sankce vycházejí z předpokladu, že spáchané trestné činy jsou odhaleny a náležitě vyšetřeny. Jednotlivé metodiky vyšetřování jsou vytvářeny v návaznosti na platnou právní úpravu trestných činů a také neustále reagují na případné změny právní úpravy. Vždy nutno vycházet z trestněprávní úpravy trestného činu. Kriminalistické charakteristiky trestného činu se zabývají způsobem, jakým byl páchan zločin.

Život patří k nejcennějším statkům člověka, je nejvyšší hodnotou, a proto jsou jakékoliv vnější zásahy do života a zdraví člověka právně regulovány. Správné posouzení způsobené újmy má zásadní právní význam pro případnou občanskoprávní, trestní a jinou odpovědnost toho, kdo lidské zdraví svým jednáním či opomenutím narušil.

Ochrana lidského života je zajištěna na úrovni zákonné i ústavní. V usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů ochranu nalezneme v hlavě druhé, oddílu prvním, článku šestém. Právní úpravy trestného činu vraždy je řešena v Trestním zákoně č. 40/1990 Sb. v § 140.

Z pohledu bipartice trestných činů je řazen trestný čin vraždy do kategorie zvláště závažných zločinů, neboť těmi jsou dle § 14 odst. 3 Trestního zákona „ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let“.

1.1 Charakteristika trestného činu vraždy dle Trestního zákona

Hlava I. trestního zákona č. 40/1990 Sb. obsahuje skutkové podstaty trestných činů, kterých se může dopustit obecný subjekt (kdokoliv). Okruh subjektů je zúžen na konkrétního pachatele v rámci skutkové podstaty trestného činu. Pořadí částí hlav zvláštní části zákona představuje stupnici hodnot. Znění zákona vychází ze stupnice hodnot, kdy zákonodárce na první místo klade zájmy jednotlivce. Posouzení skutku je požadavkem zákonosti. Ve skutkových pochybnostech platí právní zásada *In dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obviněného). Právní posouzení klade na formální i materiální znak trest-

---

ného činu stejnou váhu. Nebezpečnost pro společnost a soulad se znaky skutkové podstaty jsou nutné pro naplnění trestnosti skutku. Formální pojetí se zaměřuje na znaky skutkové podstaty, které jsou objektivně zřejmější.

Skutková podstata je souhrn typových znaků trestného činu. Typovými znaky jsou **subjekt** (pachatel a jeho trestní odpovědnost), **subjektivní stránka** (forma zavinění trestného činu, zda se jedná o úmysl či nedbalost), **objekt** (právem chráněný zájem, což je v případě vraždy vždy lidský život), **objektivní stránka** (jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem), **předmět útoku** (člověk či věc). Od pojmu trestný čin je potřeba odlišovat termín skutková podstata trestného činu. Zatímco trestný čin je nějaké konkrétní jednání, které naplňuje příslušné znaky stanovené zákonem, skutková podstata označuje právě tyto zákonné znaky, které typově vymezují příslušný trestný čin.

Skutková podstata v případě trestného činu vraždy patří do trestných činů proti životu, protože vždy dochází k úmyslnému usmrcení osoby. **Skutková podstata** trestného činu je „*právní formou jeho typové materiální stránky obsahující systém typových obligatorních a fakultativních znaků jeho subjektu, objektivní stránky, objektu a subjektivní stránky, uvedených v obecné a zvláštní části trestního zákoníku*“.¹ Ustanovení § 140 TZ obsahuje jak základní skutkovou podstatu vraždy (v odst. 1), tak skutkovou podstatu kvalifikovanou (v odst. 2), kterou lze však aplikovat i samostatně, a také okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (v odst. 3). Skutková podstata vraždy je v Zákoně č.40/2009 Sb, §140 určena jednoznačně: (1) *Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let. Čin je charakterizován jako jednání, které směřuje k ukončení života jiného člověka. Kvalifikovaná podstata (2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.* Prostá vražda je odlišena od vraždy, která způsobem provedení je skutkem zákeřným a plánovaným. Důraz je kladen na předchozí činnost a společenskou nebezpečnost činu, kdy je na základě předchozí úvahy zavražděn člověk. Opakem je znění §141 *Zabití (1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitel-*

---

¹ KRATOCHVÍL, V. et al. *Kurs trestního práva : Trestní právo hmotné. Obecná část.* Praha : C. H. Beck, 2009. s. 173.

---

*ného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let. Přihlédnuto je k mimořádnému duševnímu stavu pachatele či je vzato v úvahu předchozí provokativní či zavrženíhodné jednání poškozeného. Vražda se tak jeví méně morálně odsouzeníhodná. Zabití je odlišeno od vraždy výjimečnou a spontánní reakcí na zvláštní stresovou situaci, která byla reakcí na možné ohrožení života pachatele nebo byla vyvolána mimořádnou emoční zátěží. Zcela zvláštní kategorií je §142 vražda novorozeného dítěte matkou. *Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.* Jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu, která určuje čas (po porodu), pachatele (matka) a předmět činu (dítě). Zmírnění činu vraždy je vyvozeno z nesmírné psychické zátěže matky a vypjaté emoční situace.*

Objektivní stránku jako další obligatorní znak skutkové podstaty každého trestného činu obecně charakterizuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Teorie jako obligatorní znaky objektivní stránky uvádí jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi jednáním a následkem, k fakultativním znakům patří mimo jiné místo nebo čas jednání. Objektivní stránku vraždy charakterizuje způsobení následku - usmrcení člověka. V případě kvalifikované skutkové podstaty je čin usmrcení jiného člověka kvalifikován s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Vražda po krátkodobé úvaze pachatele je spáchána „s rozmyslem“, nikoli „po předchozím uvážení.“ K okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby má na mysli zákonodárce pod pojmem „na více osobách.“ Vraždu nejméně tří osob.

Subjektivní stránka trestného činu vraždy spočívá v úmyslu pachatele usmrtit. Zavinění pachatele musí vycházet z dokazování, aby bylo zřejmé, že tak učinil s úmyslem usmrtit, spáchat vraždu. Důkazní stránka zahrnuje a vyhodnocuje okolnosti, za kterých se útok stal, pojmenovává pohnutky, popisuje okolnosti a způsob útoku.

Individuálním objektem trestného činu vraždy je lidský život.

Předmětem trestného činu, útoku, je živý člověk od svého narození. V průběhu soudní praxe se uplatnil názor, že rozhodujícím je okamžik oddělení dítěte od těla matky, což odpovídá současnému názoru lékařů.²

Lidský život je chráněn, i když člověk již není dalšího života schopen. *Euthanasie*, (smrt z milosti) není právním řádu zakotvena. Jednání spočívající v úmyslném usmrcení na žádost, je právně posuzováno jako vražda dle § 140 TZ, případně při asistovaném suicidii jako účast na sebevraždě dle § 144 TZ.

Smrt

Předmětem útoku může být jen živý člověk. Za počátek lidského života se považuje začátek porodu. K dokonání činu vraždy je nezbytné definovat smrt. Smrt je (z biologického a lékařského hlediska) zastavení životních funkcí v organismu spojené s nevratnými změnami, které obnovení životních funkcí znemožňují. Umírání je postupný proces, na jehož konci je smrt. Smrt je tedy stav organismu po ukončení života. Dříve lékaři diagnostikovali smrt po zástavě dechu a srdce. Nyní se smrt diagnostikuje po smrti mozku (v okamžiku, kdy mozek vykazuje poškození, které vylučuje oživení). Definování smrti má přesah do dalších oblastí jako je například "*transplantační zákon*", kdy bylo nutno i z pohledu lékařského přesně stanovit smrt mozku. Současný stav pohledu na smrt komentuje Jan Peregrin: "*Angiografie byla akceptována jako jeden z prvních "objektivních" testů potvrzujících smrt mozku. Vychází z předpokladu, že při smrti mozku dochází k nárůstu mozkového edému s následným vzestupem nitrolebního tlaku, který nakonec převyší tlak systolický (kritický uzavírací tlak) a postupně dojde k zástavě mozkové cirkulace. Jako definice mozkové smrti byla uváděna absence plnění intrakraniálních tepen, byla požadována doba snímkování minimálně 20 vteřin. Aby bylo vyloučitelné, že se nejedná jen o krátkodo-*

---

² NOVOTNÝ, F. et al. *Trestní zákoník 2010 : stav k 1. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva.* Praha : Eurounion, 2010. s. 246-248.

---

*bou (potenciálně reverzibilní) zástavu mozkové cirkulace, bylo ve většině států požadováno provedení mozkové angiografie dvakrát v intervalu 20 - 30 minut."*³

Právo chápe smrt jako absolutní okamžik, u kterého je obnovení životních funkcí vyloučeno. **Klinickou smrt** nelze považovat za smrt (irreversibilní stav), protože obnovení životně důležitých funkcí je možné, čímž následně i záchrana lidského života.

1.2 Charakteristika trestného činu vraždy z pohledu kriminologického a kriminalistického

Na zavrženíhodný skutek vraždy je možno nazírat z několika pohledů. Abychom se mohli zabývat typickými jevy, musíme identifikovat fokus pohledu. Definování vraždy z pohledu skutkové podstaty je vlastní trestně právní vědě, která se zaměřuje na systémové uspořádání trestního práva, jeho principy, výklad a související teoretické juristické rozvíjení.

Dalším specifickým a charakteristickým pohledem na vraždu je z oblasti:

1. **Kriminologie**, jež je orientována především na účinnost trestního zákonodárství, trestního procesu a trestů. Zabývá se skutečnými důsledky a aplikacemi právních norem. Předmětem zkoumání kriminologie je zločinnost, zločinci, oběti zločinů, a také kontrola kriminality. Kriminologie má úzký vztah ke kriminalistice, vědě trestního práva a trestní politice.

2. **Kriminalistiky**, která má za úkol vypracovávat metody odhalování a vyšetřování trestní činnosti, zpracovává prevenční metody. Objasňuje zákonitosti vzniku, shromažďování a využití stop a vyhledávání dalších informací. Tím napomáhá rychlejšímu a účinnějšímu postihu.

1.2.1 Vražda charakterizována z pohledu kriminologie

Kriminologie dělí zpravidla kriminalitu na majetkovou, hospodářskou, násilnou, sexuální, organizovanou, dopravní a v poslední době třeba také počítačovou. Zaměřuje se na trendy

---

³ <http://www.crs.cz/cs/dokumenty/doporuceni-prehled/metodicky-pokyn-ag-stanoveni-mozkove-smrti.html>, 28.2.2013

---

jako je kriminalita žen, menšin, mládeže či kriminalita ve spojitosti s návykovými látkami. Dnem 1. ledna 2010 vstoupil v účinnost zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který zavedl dělení trestných činů na přečiny a zločiny. Od tohoto okamžiku již nelze sledovat pouze spáchané trestné činy tak, jak bylo prováděno do 31. prosince roku 2009, ale je třeba sledovat tři samostatné kategorie nápadů trestné činnosti – přečiny, zločiny a dále i případy, které jsou kvalifikovány podle předchozího zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

Násilná kriminalita se na celkové kriminalitě podílí marginálně, přesto je veřejností nejvíce vnímána. Počet vyřešených vražd je médií i veřejností vnímán jako úspěch vyšetřovatelů a orgánů činných v trestním řízení. Nevyřešené, zvláště brutální činy, vyvolávají ve společnosti neklid a zpochybňují roli státu při ochraně bezpečnosti občanů a jejich majetku.

Násilnou trestnou činnost z hlediska kriminologického upřesňují autor Josef Kuchta a kol.: „*Násilná trestná činnost je pak taková trestná činnost, jejíž významnou charakteristikou je fyzické poškození či usmrcení konkrétní osoby (osob), event. přítomnost záměru takový následek způsobit (pokus).*“⁴ Institut pro kriminologii a sociální prevenci v díle Martina Cejpa uvádí, že v rozsáhlém výzkumu veřejného mínění, který byl zaměřen na postoj veřejnosti k trestní politice, proběhlo v roce 2009 šetření u 1692 respondentů. Z výzkumu vyplynulo, že téměř polovina občanů se o problematiku kriminality a trestní justice intenzivně zajímá. Autor konstatuje: *"Problém je, že občané si často nedokáží vytvořit reálnou představu o kriminalitě a reakci státu. Zvláště respondenti, kteří se o problematiku kriminality zajímají, mají obecně horší znalosti o jejím skutečném stavu a jsou více znepokojeni rozsahem a strukturou kriminality. Domnívají se, že kriminalita stoupá, ač je tomu spíše naopak, nadhodnocují podíl násilné a mravnostní činnosti a podhodnocují podíl kriminality majetkové."*⁵ Z výzkumu rovněž vyplynulo, že mezi občany výrazně převládá názor, že opatření státu na ochranu obětí jsou nedostatečná. Zároveň se, oproti zjištění obav z kriminality z poloviny devadesátých let, obává 50-60% respondentů kapesních krádeží, vykradení bytu, odcizení automobilu. Vražda tedy není vnímána jako akutní nebezpečí.

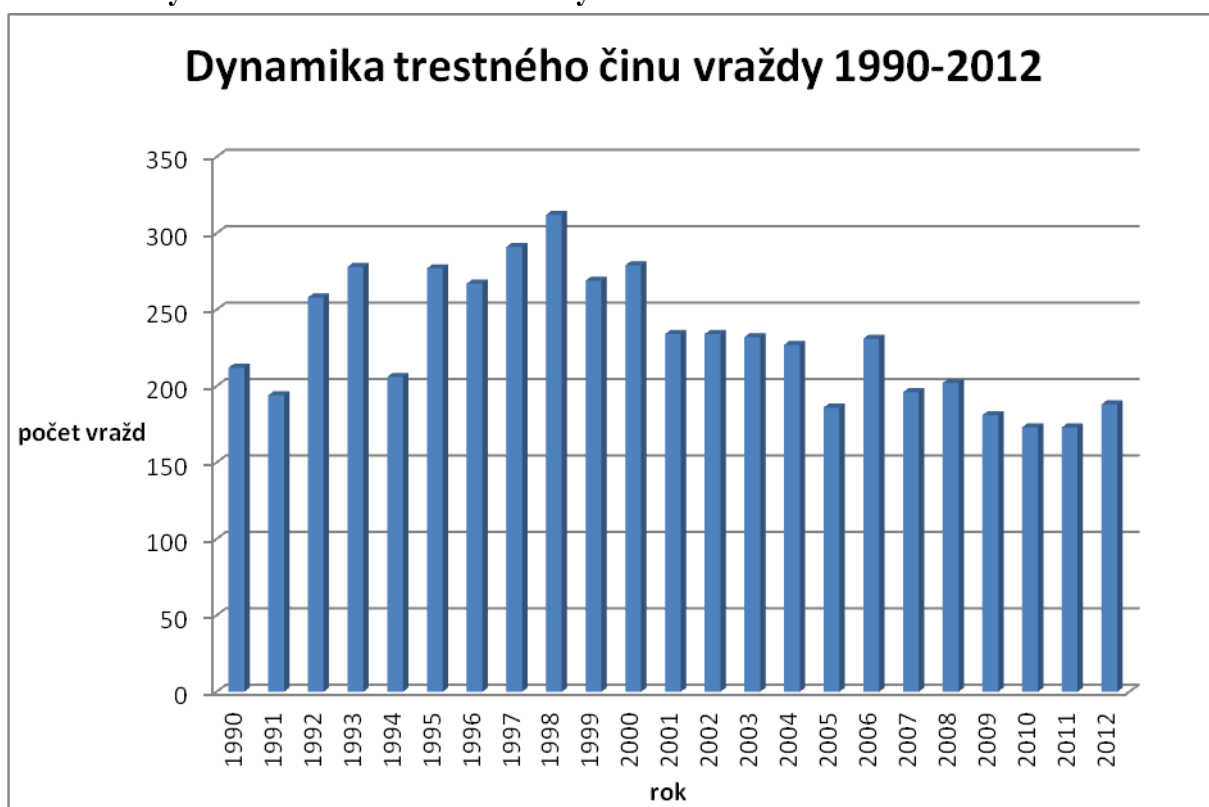
---

⁴ Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 380.

⁵ Cejp, M. Aplikace výzkumných metod a technik v kriminologii, Praha:IPKSP, 2011, s. 81

Statistické přehledy Policie České republiky⁶ potvrzují dlouhodobý trend v poklesu násilné trestné činnosti, zvláště vražd. Průměrný počet vražd ročně v ČR je v časové řadě 22 let celkem 241 objasněných vražd. Nejvíce objasněných vražd 312 bylo spácháno v roce 1998. Nejméně 173 v letech 2010 a 2011. Rok 2012 je z dlouhodobého hlediska 188 vraždami rokem, který potvrzuje trvalý pokles.

Graf č. 1: Dynamika trestného činu vraždy v letech 1990 - 2012

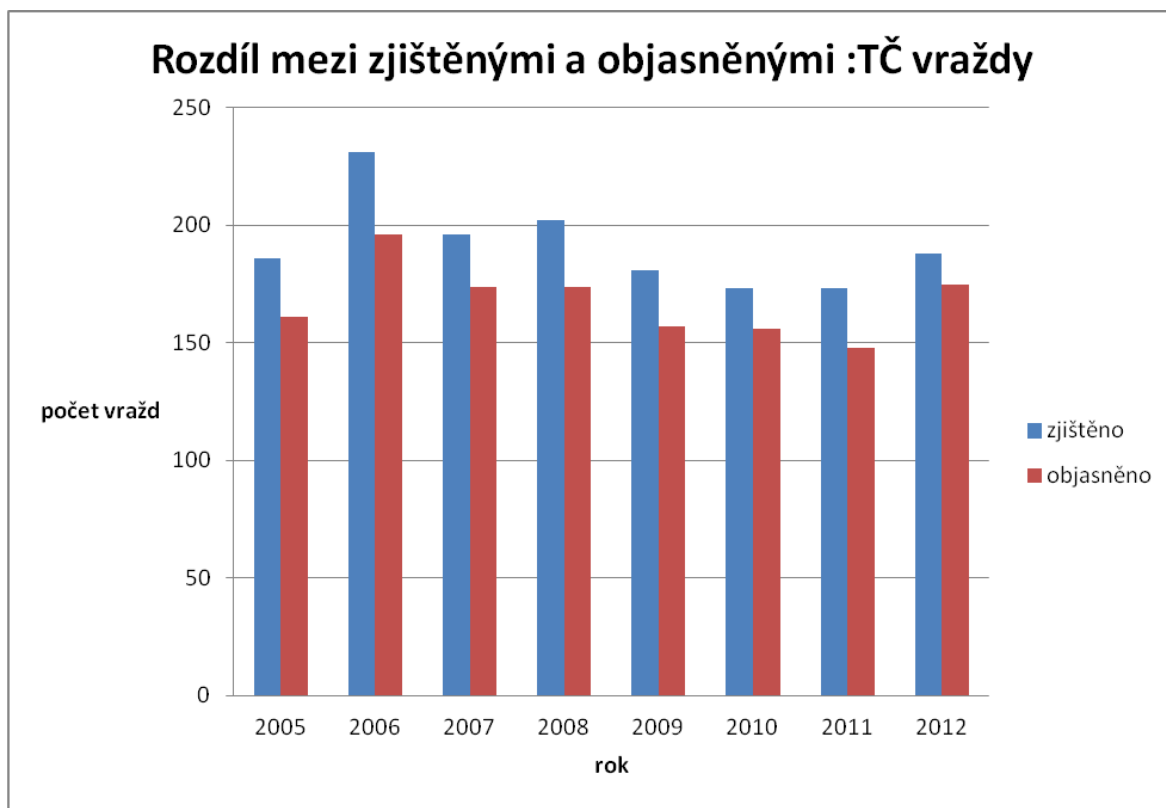

Zdroj: Policie ČR, 2012

Počet trestných činů a jejich skladba vytváří vývojové trendy kriminality. Sestavené vývojové křivky mohou predikovat vývoj trestné činnosti do budoucna. Zločinnost však není jev statický a vyvíjí se v prostoru a čase. Porovnali jsme v daném čase počet objasněnosti trestných činů vraždy. Srovnání jsme zahájili v roce, kdy se počet objasněných vražd snížil pod celostátní dlouhodobý průměr.

⁶ <http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>,

Graf č. 2 : Objasněnost vražd v meziročním srovnání : zjištěno : objasněno

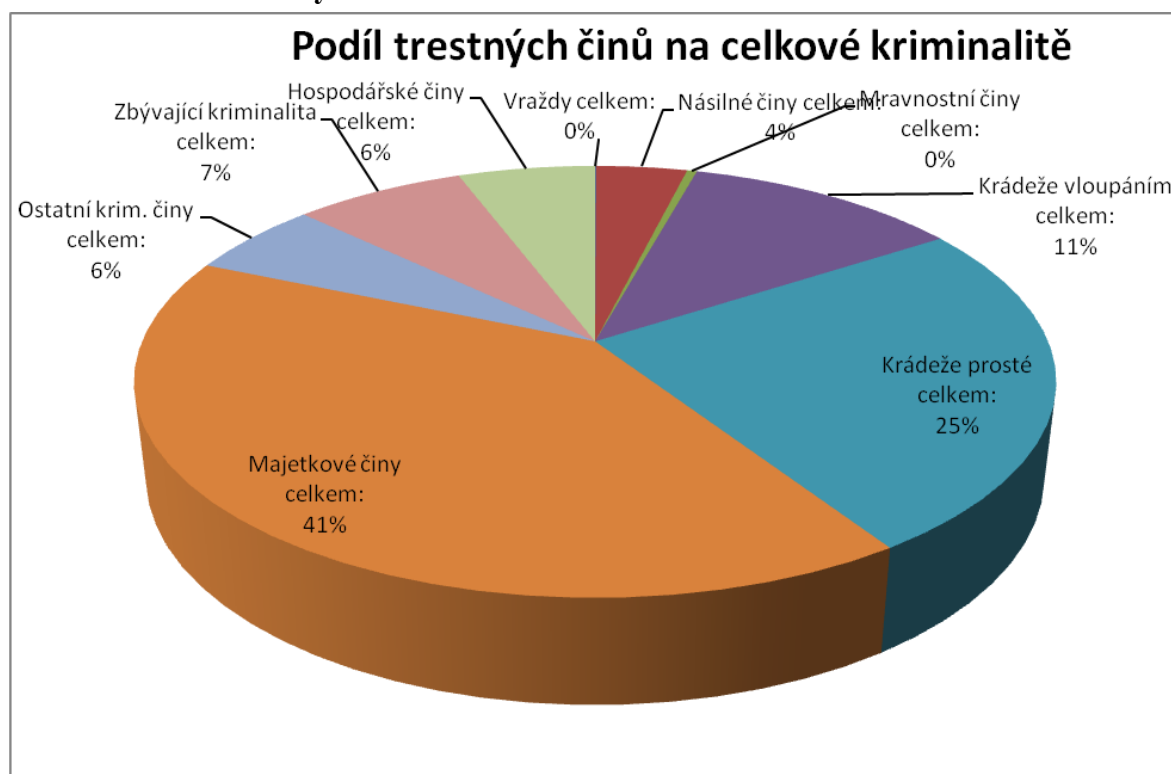
Zdroj: Policie ČR, 2012

Objasněnost trestného činu vraždy se od roku 2005 pohybuje 85% ze všech vražd v daném roce zjištěných. V roce 2012 je objasněnost 93%. Statistiky potvrzují zjištění kriminalistů z dlouhodobé sledování - trendem je pokles.

Z hlediska celkového počtu trestných činů spáchaných v roce 2012 z oblasti obecné kriminality 242 449 skutků bylo zjištěno 188 vražd. V průběhu roku bylo objasněno 175 vražd. Podíl vražd na obecné kriminalitě je 0,77%. V kriminologii právě statistika nejlépe umožňuje popis kriminality. Nutno uvést, že statické údaje informují o kriminalitě zjevné a registrované. Zjevná kriminalita však tvoří jen určitý díl kriminality skutečné. Existence skryté kriminality zahrnuje trestnou činnost, kterou orgány činné v trestním řízení neposti-hují.

Graf č. 3 : Podíl trestných činů na celkové kriminalitě v roce 2012

Zdroj: Policie ČR, 2012

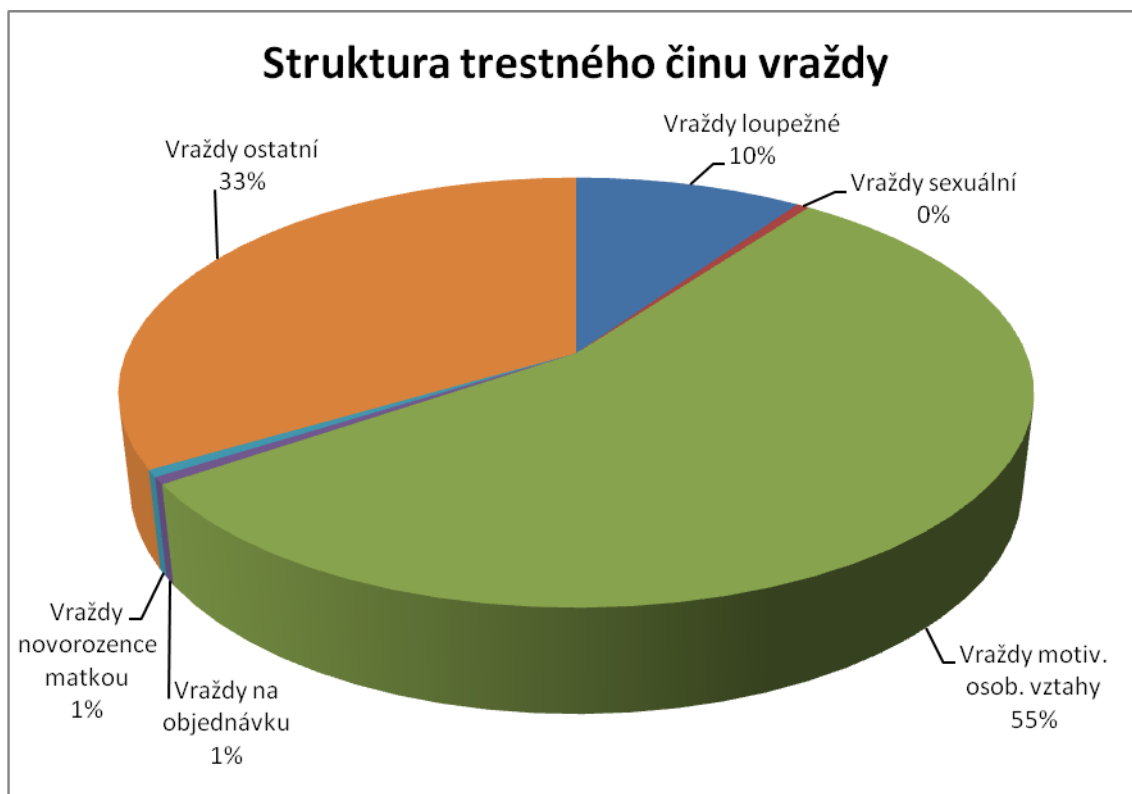
Vražda je konkrétní trestný čin, proto struktura specifických trestných činů vraždy není vytvořena podle druhu kriminality nebo hlavy zákona ve zvláštní části trestního zákona. Struktura trestných činů vraždy se dělí dle konkrétních motivací.

- loupežné vraždy
- sexuální vraždy
- vraždy na objednávku
- vraždy novorozence matkou
- vraždy motivované osobními vztahy
- ostatní

V roce 2012 bylo zjištěno 188 vražd a objasněno 175. Z hlediska struktury motivovaných činů bylo 17 vražd loupežných a 102 vražd motivovaných osobními vztahy. Celkový počet vyšetřovaných pachatelů byl 202 osob, přičemž recivisté (osoby s kriminální minulostí) se na celkovém počtu stíhaných osob podíleli více jak 50% (celkem 117 osob).

Počet stíhaných žen nepřesáhnul 11% vyšetřovaných osob. Více jak 114 skutků bylo spácháno pod vlivem návykových látek nebo alkoholu.

Graf č. 4 : Struktura trestného činu vraždy v roce 2012

Zdroj: Policie ČR, 2012

Významná je každoroční aktivita Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, který vydává ročenku *Analýza trendů kriminality*. Publikace z roku 2012 hodnotí vývojové tendence roku 2011. Autoři konstatují: *"Zdá se, že přitvrzení v novém trestním zákoníku ve vztahu k násilným trestným činům se odrazilo v mírném nárůstu počtu násilných trestných činů evidovaných policií od roku 2010. Přesto, že v roce 2011 pokračoval pokles počtu evidovaných loupeží a počet vražd setrval na nejnižším počtu posledních desetiletí. Výrazné bylo zvýšení počtu úmyslných ublížení na zdraví. V případě úmyslných ublížení na zdra-*

---

*ví je značná část násilných deliktů vyvolávána podnapilostí, či se jedná o vyústění dlouhodobých konfliktů v rodině. Stále častěji se jedná o útoky vyvolané malichernými příčinami a provedené ve veřejných prostorech."*⁷

Policie uvádí, že pachatelé trestných činů tvoří třetinu všech známých pachatelů, proto se současně zvyšuje i celková míra objasněnosti. Jedná se ve všech případech o osoby identifikovatelné, které policie nemusí zpravidla zjišťovat a složitě po nich pátrat.

Autoři analýzy se domnívají, že vliv rekonstrukce trestního práva přijetím nového zákona od 1. ledna 2010 se ve statistice o celkové kriminalitě v České republice zatím nijak výrazně neprojevil. Statistické trendy potvrdily stagnaci kriminality v ČR. Alarmující je zjištění státních zástupců. Charakteristickým znakem loupeží je brutalita, bezohlednost vůči obětem a lhostejnost k času a místu spáchání činu – loupeže jsou často páčány ve dne a na místech s výskytem dalších lidí.

1.2.2 Vražda charakterizována z pohledu kriminalistiky

Kriminalistická charakteristika trestného činu je zaměřena na popis znaků trestného činu, které mají pro kriminalistiku a její jednotlivé metodiky vyšetřování relevantní význam. Hlavním cílem kriminalistických metodik je efektivně přispět k odhalení a vyšetření trestných činů, což umožňují zanechané typické stopy. Kriminalistické metody se zaměřují na ty znaky trestných činů, které jsou identifikovatelné ve stopách. Definici kriminalistické charakteristiky použil Jan Musil a kol. v publikaci *Kriminalistika: "Kriminalistická charakteristika trestného činu je popisem kriminalisticky relevantních vlastností trestného činu, tj. takových vlastností, které ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu."*⁸ Kriminalistickou charakteristiku trestného činu, lze chápat jako popis znaků, které jsou kriminalisticky relevantní, výrazně se zobrazují ve stopách a dále ovlivňují proces poznání trestného činu. Hlavním cílem kriminalistických metod je poznání trestného činu. Zvláště důležité jsou skutkové znaky trestného činu, které mají vysokou identifikační hodnotu. Stává se, že znak (stopa) málo důležitá z hlediska trestního práva, má velký význam pro kriminalistickou charakteristiku trestného činu.

---

⁷ Marešová a kol. , Analýza trendů kriminality v roce 2011. Praha 2012 : IPKSP, I. vyd., s.12

⁸ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004, s.45

Širší pohled uvádí Jiří Straus v učebnici Úvod do kriminalistiky: "*Kriminalistiku můžeme definovat jako samostatný vědní obor, který zkoumá a objasňuje zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných informací a na tomto základě vypracovává metody, postupy, prostředky, operace a doporučení pro proces poznání kriminalisticky relevantních událostí v podmínkách trestního řízení.*"⁹ Upřesňuje postavení kriminalistiky v tom, že není právní vědou ani technickým oborem. Patří do skupiny věd, které se zabývají zločinností.

Kriminalistická věda je svázána s trestním právem. Trestní zákoník obsahuje skutkové podstaty trestných činů a stanovuje výši trestů, které lze za spáchaný čin uložit. Sankce zákona lze uplatnit za podmínky, že spáchané trestné činy jsou odhaleny a vyšetřeny. Jednotlivé metody vyšetřování, které kriminalistika využívá, jsou navázány na platnou právní úpravu trestných činů. Platí, že v případě kriminalistické charakteristiky trestného činu vraždy je nutno vycházet z trestněprávní úpravy tohoto trestného činu.

Zásadní pro vyšetřování vraždy jsou "*metody procesu poznání trestných činů a jiných kriminalisticky relevantních událostí*"¹⁰. Metody neslouží jako doporučení k vyšetřování vraždy, jejíž skutková podstata definovaná jako „úmyslné usmrcení jiného“ je v ustanovení § 140 (vražda), § 141 (trestný čin zabití), § 142 (vražda novorozeného dítěte matkou) zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku. Metodika vyšetřování vražd je aplikována vždy u všech případů podezřelých a náhlých úmrtí či pohřešovaných osob. Nelze s jistotou na počátku každého vyšetřování tvrdit, že se jedná o trestný čin vraždy, i když tomu všechny okolnosti nasvědčují. Takovými případy jsou sebevraždy (může existovat osoba mající účast na sebevraždě) nebo náhlá úmrtí¹¹ Objasnění skutku přichází až v průběhu vyšetřování. Platí, že pokud je nalezena mrtvola, bude vždy jednou z verzí vyšetřování, že se jedná o oběť trestného činu vraždy. Stanoveným postupem je vždy **metodika vyšetřování vražd**.¹² Pouze výjimečně se teorie zabývá i jednotlivými trestnými činy. Teore-

---

⁹ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Úvod do kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s.44

¹⁰ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Úvod do kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s.45

¹¹ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004. s. 424

¹² STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická metodika*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 45.

---

tik Jan Musil uvádí, že jsou zpracovávány "případové studie" mimořádně závažných vražd.¹³

Základem metodiky vyšetřování jednotlivých trestných činů je trestný čin samotný. Vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů poskytuje kriminalistickou charakteristiku trestného činu, pro který je daná metodika určena. Kriminalistika se zaměřuje na popis znaků, které umožní identifikaci trestného činu. Kriminalistická teorie pro potřeby metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů systémově neřadí trestné činy ve formálně logickém smyslu. Vytváří homogenní skupiny trestných činů, které se páchají obdobným způsobem, zanechávají obdobné stopy, a které se také obdobným způsobem vyšetřují. Trestné činy, které jsou v relevantních znacích kriminalistické charakteristiky shodné, spadají do jednoho typu trestných činů. Je pro ně následně vytvářen typový model činnosti - samostatná metodika.

Metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů jsou uspořádány do systémů poznatků typově shodných kriminalistických charakteristik trestných činů.¹⁴

V jednotlivých metodikách jsou popsány typové kriminalistické charakteristiky, které podstatně ovlivňují jednak tvorbu stop, stanoví proces odhalování a vyšetřování konkrétního trestného činu. Typová kriminalistická charakteristika má dvojí význam:

- a) Umožní vyšetřovateli, aby ze známých faktů myšlenkově zrekonstruoval konkrétní kriminalistickou charakteristiku vyšetřovaného trestného činu. Myšlenková představa je srovnávána s typovými kriminalistickými charakteristikami popsány v metodikách. Cílem je určení konkrétní metodiky pro průběh vyšetřování.
- b) Poskytne informace o typických situacích a znacích kriminální situace, protože typová kriminalistická charakteristika obsahuje všeobecné údaje a informace shromážděné z velkého množství shodných trestných činů.

Komponenty struktury metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů:

- typová kriminalistická charakteristika dané skupiny trestných činů;

---

¹³ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004. s. 32

¹⁴ STRAUS, Jiří a NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 285

-
- stopy typické pro daný typ trestných činů;
  - zvláštnosti předmětu vyšetřování;
  - typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti;
  - typické vyšetřovací situace vyskytující se při vyšetřování daného typu trestných činů
  - typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti;
  - typové vyšetřovací verze a zvláštnosti, plánování a organizace vyšetřování.

---

2 TYPICKÉ STOPY

Základ kriminalistického zkoumání shrnuje myšlenka Dr. Edmonda Locarda (1877–1966). Každý zločinec nevědomky zanechává na místě činu něco svého a něco z místa činu si nevědomky odnáší s sebou.¹⁵ Jeho tvrzení je základním stavebním kamenem policejního vyšetřování. Stopy zajištěné na místě činu, na oběti nebo na předmětech patřících podezřelému mají rozhodující význam při objasňování trestného činu.

Nejobecnějším východiskem pro formulování problematiky kriminalistických stop, jak uvádí Jan Musil, je velmi obecná filozofická teorie vzájemného působení. Teoretická východiska jsou založena na předpokladu, že při vzájemném, současném působení dvou nebo více objektů navzájem dochází ke vzájemnému předávání informací o působení jednotlivých objektů. Kriminalistická stopa je pro Jiřího Strause „základní kriminalistická kategorie“, která je v současné kriminalistické literatuře definována jednotně. Výrazné diferenciací spatřuje v klasifikaci kriminalistických stop.¹⁶ Kriminalistické stopy poskytují v procesu poznání vyšetřované události jako jevu, který se odehrál v minulosti obraz o jeho průběhu, činnosti pachatele a jiných zúčastněných osob.

Stopy představují základ každého vyšetřování a významnou měrou ovlivňují utváření kriminalistických verzí. Vzhledem k tomu, že u žádné zřejmé stopy na počátku vyšetřování není známa její důležitost, platí zásada, že se na místech kriminalisticky relevantních událostí vyhledávají a zajišťují veškeré změny. Až následujícím zkoumáním a analyzováním je rozhodnuto, zda se jedná o kriminalistickou stopu či nikoliv. Význam kriminalistických stop spočívá v identifikaci konkrétního objektu nebo jeho skupinové příslušnosti. Stopy mají v této souvislosti význam kriminalisticko-technický pro identifikaci toho, kdo ji vytvořil. Platí, že ne všechny stopy mají požadovaný kriminalisticko-technický význam. Kriminalisticko-taktický význam stop je v tom, že

---

¹⁵ INNES, B. *Vědci proti zločinu : svět moderní forenzní vědy*. Přeložil Petr Tůma. Praha : Naše vojsko, 2010. s. 73.

¹⁶ STRAUS, Jiří a NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 26

poskytují informace o konkrétních osobách, které se na události podílely. Tento význam má vždy každá kriminalistická stopa.¹⁷

Tabulka č. 1 : Přehled definice kriminalistických stop

<i>Autor</i>	<i>definice</i>
<i>Pješčak (1986)</i>	Stopou trestného činu rozumíme změnu, která příčinně, místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, ještě nezanikla, obsahuje trestně procesně nebo kriminalisticky relevantní informaci a je zjistitelná, zajistitelná a využitelná pomocí současných kriminalistických nebo přírodovědných metod, prostředků a postupů.
<i>Protivinský (1976)</i>	„Za kriminalistickou stopu považuje změny, které souvisejí s vyšetřovanou událostí, jsou zjistitelné, zajistitelné a dekódovatelné současnými kriminalistickými metodami, prostředky a postupy a jsou kriminalisticky relevantní.“
<i>Musil (2001)</i>	Kriminalistická stopa je každá změna na místě kriminalisticky relevantní události, která je v příčinně nebo jiné souvislosti s touto událostí, existuje nejméně od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky.“
<i>Porada (2001)</i>	„Za kriminalistickou stopu lze považovat změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která souvisí příčinně, místně nebo časově s kriminalisticky relevantní událostí, je zjistitelná, zajistitelná a využitelná současnými metodami, prostředky a postupy.“
<i>Straus (2004)</i>	„Za kriminalistickou stopu je považována každá změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která příčinně nebo alespoň místně nebo časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo trestněprávně relevantní informaci a je zjistitelná, zajistitelná a informace z ní využitelná pomocí přístupných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů.“

Zdroj: Straus , J. Úvod do kriminalistiky, s.78

Zjišťování skutkového stavu ze stop přispívá k vytvoření představy o celkové situaci i jednotlivých detailech spáchaného činu, o pachateli, o jeho fyzických a mentálních vlastnostech, o prostředcích použitých ke spáchání činu. Stopy po svém vzniku působením různých vlivů zanikají. Praktická kriminalistika se věnuje nejenom vzniku a trvání stop, ale

¹⁷ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004, s.79

---

i procesu jejich zániku. Zánik stop je předmětem zkoumání a také přispívá k identifikaci průběhu situace v konkrétním prostředí.

Kriminalistická stopa je základem, z něž při objasňování trestné činnosti vycházíme. Tyto stopy totiž poskytují v procesu poznání vyšetřované události adekvátní obraz o jejím průběhu, činnosti pachatele a jiných zúčastněných osob, použitých prostředcích, nástrojích. Význam způsobu páčání trestné činnosti v kriminalistice spočívá v tom, že ovlivňuje vznik kriminalistických stop, a tím i kriminalistické metody, prostředky, postupy a operace jejich vyhledávání, fixace, shromažďování, zkoumání a vyhodnocování. Způsob páčání trestné činnosti má proto zásadní význam pro objektivní poznání trestného činu. Zkoumání stop z trestného činu může být na základě vyšetřovacích verzí věrohodným podkladem pro rekonstrukci modelu způsobu páčání trestné činnosti.

Teoretik kriminalistického vyšetřování Viktor Porada usuzuje, že na základě identifikace stop lze klasifikovat zvláštnosti projevu způsobu páčání trestné činnosti.¹⁸ Stanovil pět kritérií:

1. Způsob páčání trestného činu se oproti jiným znakům trestného činu zobrazuje zvlášť výrazně ve stopách a předurčuje jejich charakter.
2. Způsob páčání trestné činnosti se ve stopách projevuje jako strukturní útvar.
3. Prostřednictvím způsobu páčání trestné činnosti se ve stopách reprodukuje některé vlastnosti pachatele a vlastnosti objektivních okolností a prostředků, determinujících jednání pachatele.
4. Rozsah reprodukce vlastností pachatele ve stopách, pokud je zprostředkován způsobem páčání trestného činu, je nepřímou závislý na rozsahu determinace způsobu spáchání objektivními faktory.
5. Adekvátnost reprodukce vlastností odrážených objektů ve stopách, zprostředkované způsobem spáchání trestného činu, je přímo závislá na složitosti struktury způsobu páčání trestné činnosti a na složitosti struktury odrážejících objektů. Čím složitější je struktura způsobu páčání a struktura odrážejících objektů, tím adekvátnější je odraz originálu.

---

¹⁸ PORADA, Viktor. Teorie kriminalistických stop a identifikace

---

Usuzuje na základě pozorování vzniku stop, že činnost, ke které se způsob páchaní trestné činnosti váže, se ve stopách trestného činu odráží přetržitě. Z toho vyplývá, že je nutno vyhledat, zajistit a shromáždit více kriminalistických stop. Vyhodnocením informačního obsahu jednotlivých stop a jejich vřazením do souvislostí, které mezi nimi existují, lze překonat negativní vliv přetržitosti procesu odrazu ve vztahu ke stopám. Soubor kriminalistických stop umožní stanovení průběhu trestného činu od pravděpodobného děje k věrohodnému poznání. Kriminalisticky relevantní stopy takto definují způsob spáchání trestné činnosti.

Kriminalistické stopy jako důkaz

Důkazem v procesní rovině je každý poznatek, který přímo souvisí s vyšetřovanou událostí. Zároveň platí, že orgán činný v trestním řízení jej získal v souladu se zákonem. Dle § 89 odst. 2 TŘ může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání.

V trestním řízení se za důkazní prostředek považuje takový prostředek, který mohou orgány činné v trestním řízení použít při dokazování k tomu, aby se dal identifikovat předmět důkazu. Nositeli důkazních prostředků jsou osoby nebo věci.

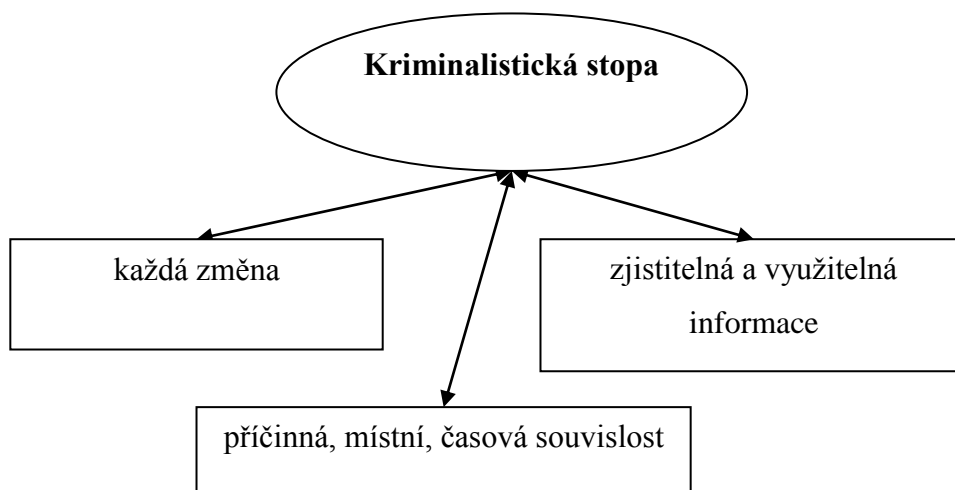
Důkazní prostředky:

- a) Výpověď obviněného (§ 90 - § 95TŘ)
- b) Výslech svědka (§ 97 - § 104TŘ)
- c) Znalecký posudek (§ 105 - § 111TŘ)
- d) Věcné a listinné důkazy (§ 112TŘ)
- e) Ohledání (§ 113 - § 118TŘ)

Ohledání je důkazní prostředek, který umožňuje získat přímý důkaz proti pachateli trestného činu. Předmětem ohledání je fyzická osoba, věc, místo činu. Ohledání je významným procesním úkonem trestního řízení, který je upraven v § 113 trestního řádu, dále v § 158 odst. 3 a § 160 odst. 4 trestního řádu. Podle ustanovení trestního řádu je ohledání neodkladným a neopakovatelným úkonem trestního řízení, které nelze provést před sou-

dem a jeho neprovedení by znamenalo ztrátu důkazních prostředků ve formě kriminalistických stop zajištěných na místě činu. Ohledání zajišťuje policejní vyšetřovatel ve spolupráci se soudním znalcem. Policie ČR a kriminalisté (technické zajištění stop) se při své práci řídí "interními akty řízení", které slouží k úpravě postupů orgánů policie při plnění úkolů. Základním interním aktem je ZPPP č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení. Interní právní norma stanovuje a určuje místní, věcnou a funkční příslušnost orgánů policie. Dále je v hlavě čtvrté popsáno složení, činnost a příslušnost výjezdových skupin, kterých členy jsou i kriminalističtí technici, kteří v rámci své specializace provádějí ohledání místa činu a zajišťují relevantní stopy. Závazným pokynem je ZPPP č. 100/2001, který vymezuje a upravuje kriminalisticko-technický postup Policie České republiky při vyhledání, ohledání a zajištění místa činu, předmětu a stop. Určuje postavení a oprávnění i povinnosti kriminalisticko-technických a znaleckých (expertizních) pracovišť Policie ČR a ostatních policejních orgánů při plnění úkolů. V tomto závazném pokynu jsou upraveny i postupy při provádění kriminalistických expertizních zkoumání, stejně jako popis vyhledávání a zajišťování vyhledaných stop.

Graf 5: Schematické znázornění základních vlastností kriminalistické stopy

Zdroj: Straus, J. *Úvod do kriminalistiky*, s.84

2.1 Dělení kriminalistických stop

Klasifikace kriminalistických stop postrádá jednotnost. Stopy jsou členěny autory mnohých publikací dle různých kritérií. Současné dělicí systémy vycházejí především z mechanismu vzniku kriminalistických stop.¹⁹

Všeobecně přijímané dělení stop na dvě skupiny:

- Stopy ve vědomí (paměťové)
- Stopy materiální (hmotné)

Rozdíl spočívá ve vzniku těchto stop, kdy jak už z názvu vyplývá, paměťové stopy vznikají v paměti, tedy ve vědomí člověka, stopy materiální vznikají kdekoli mimo lidské vědomí, jak v živé tak i neživé přírodě (tedy v materiálním prostředí). Vlastní dělení má pro kriminalistickou praxi omezený význam, protože nelze odmítat nalezené stopy, jen proto, že nejsou zahrnuty do dělicího systému.

Paměťové stopy

Paměťové stopy vznikají ve vědomí, a to při vzájemném působení člověka a materiálního prostředí. Jejich vjem je zprostředkovaný, informaci odráží lidské smysly. Jedná se o stopy zrakové a sluchové, hmatové, čichové a chuťové. Vznikají bezprostředně, když svědek (přímý a očitý) či zprostředkovaně (svědek nepřímý) vnímá svými smysly průběh trestného činu nebo jiné kriminalisticky relevantní události a uchová si vjemy ve své paměti. Nejčteněji se vnímání odehrává v sensorické oblasti zrakové a sluchové.

Paměťové stopy lze dle smyslového vnímání dělit podle sensorických oblastí. Základním impulsem pro vznik stopy je vjem. Z kriminologického hlediska je podstatné, že je spojen s určitou kriminalisticky relevantní událostí. Hmotným nositelem (odrážejícím objektem) paměťové stopy u trestného činu vraždy může být oběť jen v případě u pokusu o vraždu.

Dělení dle smyslů větší význam nemá, protože člověk poznává smyslovým vnímáním vždy ve vzájemných vazbách s racionální formou poznání. Smyslový obraz

---

¹⁹ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004, s.81

---

vnímaných jevů a objektů je modifikován abstraktním myšlením. Navíc paměťové stopy jsou závislé na vlastnostech osoby, která je ve svém vědomí uchovává.

Stopy materiální

Stopy materiální bývají nazývány též stopy hmotné, neboť každá má svého hmotného nositele. Vznikají zejména předáním hmoty, působením energie nebo změnou vnitřní struktury hmotného nositele. Stopy klasifikujeme podle druhu kriminalisticky relevantní informace, kterou stopa obsahuje.

-Stopy odrážející vnější stavbu objektu – stopy daktyloskopické, mechanoskopické, trasologické, vhodné pro individuální identifikaci

-Stopy odrážející vnitřní stavbu objektu – stopy biologické, chemické, krev, ejakulát, pach pachatele atd.

-Stopy odrážející funkční a dynamické vlastnosti objektu, který je vytvořil jako stopy hlasu, běhu, chůze, ručního písma

-Stopy obsahující sdruženou (komplexní) informaci – obsahují informace alespoň 2 ze 3 předchozích skupin²⁰

Klasifikaci kriminalistických stop dále rozvíjí Jiří Straus.²¹ Stopy obsahující informaci o vlastnostech odraženého objektu jsou takovými, na jejichž hmotném nositeli (odrážejícím objektu) jsou odraženy určité vlastnosti objektu odraženého, tedy původce stopy. Tyto vlastnosti jsou odraženy buď formou zobrazení (např. papilární linie prstů člověka) nebo formou hmotné fixace (např. rukopis, nahrávka hlasu, řeči člověka).

Stopy zobrazující vnější strukturu odraženého objektu vznikají při kontaktu dvou geometricky ohraničených, pevných hmotných objektů předáním energie nebo hmoty. Zobrazené vlastnosti mohou pak být obecné (rodové, skupinové, druhové) či nahodilé (specifické). V rámci těchto stop rozlišujeme mezi stopami statickými (plošnými – navrstvení, otisky, obrysy a objemovými – vtisky) a dynamickými (plošnými – navrstvení a objemovými – rýhy, sešinutí, zhmoždění). K dynamickým stopám se řadí další stopy, jako jsou řezné, sečné, bodné či střelné rány, strangulační rýhy.

---

²⁰ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004, s.82

²¹ STRAUS, Jiří a NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 39

Stopy obsahující informaci o funkčních a dynamických vlastnostech odráženého objektu vznikají při pohybu nebo jiném funkčním projevu člověka (mluvení, psaní). Patří zde stopy chůze a běhu (pěšinka chůze), stopy hlasu a řeči zachycené na zvukovém záznamu, stopy vlastností a návyků (pracovní návyky při používání nástrojů, návyky chování na místě činu). Stopy slouží k identifikaci typických způsobů chování (modus operandi). Počítačové stopy se řadí mezi materiální na základě určení fyzické existence datového nosiče.

Stopy ve formě zanechaných částí obsahují informace o vlastnostech objektu, který je zanechal. Části hmoty mají identické vnitřní i vnější vlastnosti jako objekt, z něhož pocházejí, proto obsahují informaci o něm. Stopy mohou být ve formě jakéhokoli skupenství (pevného, kapalného, plynného).

Mikrostopy existují u všech druhů materiálních stop. Zásadní rozdíl je v jejich rozdílné velikosti. *„Mikrostopy jsou materiální stopy, které pro své nepatrné geometrické rozměry, malé množství hmoty, nízkou koncentraci, malou změnu ve struktuře nositele nebo malý odraz funkčních a dynamických vlastností jsou prostým okem slabě viditelné nebo neviditelné a pro účely vyhledávání, fixace, zajišťování, zkoumání nebo vyhodnocování vyžadují použití současných špičkových metod a prostředků“*.²²

2.2 Typické stopy u trestného činu vraždy

Místo činu trestného činu vraždy je charakteristické pro množství různých druhů stop v okolí místa nálezu mrtvol, na místech přípravy i utajování činu, na oděvu a těle oběti či pachatele, ale také na předmětech a nástrojích použitých při činu.

Typické jsou stopy biologické (stopy krve, tělních tekutin a výměšků, vlasy, chlupy), které obvykle pochází z těla oběti, ale také z těla pachatele. Tyto stopy mají značnou důkazní hodnotu. Typické stopy vraždy jsou známky násilí na těle oběti, které poskytují informace o druhu a intenzitě násilí, o mechanismu a příčině jejich vzniku, o použité zbraně či nástroji případně vypovídají i o motivu pachatele.

---

²² MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004, s.87

Nezastupitelné místo mají především mikrostopy – malé částice prachu, zeminy, úkapy z olejové náplně motorového vozidla na vozovce.

V případě vraždy spáchané ve volném terénu je nutné bezprostřední zahájení kriminalistických úkonů pro vyhledání a zajištění materiálních stop. Mezi ně patří zejména stopy biologické (krev, lidská tkáň, sliny, sperma, vlasy, chlupy), stopy balistické (na střele a nábojnici), stopy trasologické (obuvi, dopravního prostředku na povrchu terénu), stopy mechanoskopické (strangulace, bodné a řezné rány na těle oběti) a jiné věcné stopy (např. předměty užití pachatelem pro účinnější útok).

Stopy biologické podléhají rychlým a nevratným změnám v důsledku změn biologické degradace tkání (zpravidla se po nich pátrá hned na počátku ohledání). Pokud obsahují DNA, mohou přispět k identifikaci pachatele.

Stopy paměťové²³ vznikají převážně ve vědomí pachatele a tvoří velmi kvalitní a obsahově přesné informace o situaci na místě činu, protože událost vnímá velmi pozorně a vrací se k ní ve svých vzpomínkách. Negativní vliv však mohou sehrát emoce. Ve vědomí oběti stopy vznikají také, pokud vražedný útok (neúspěšný pokus) přežije, avšak jsou poznamenány vlivem silných emočních prožitků oběti.

---

²³ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004. s.424

---

3 TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE

Vyšetřovací situací rozumíme stav, v němž se nalézá vyšetřování trestného činu v určitém časovém okamžiku. Situace se skládá ze vzájemně propojených souvislostí. Vyšetřování je proces, který se mění prostřednictvím faktorů, které nejsou stabilní a jsou variabilní. Mimo procesů předvídatelných se uplatňují procesy nahodilé.

Vyšetřovací situace je vždy v uzlovém bodě vyšetřování. Jedná se o milník v časovém a věcném sledu událostí, kdy je nutno z několika variant vyšetřování zvolit optimální postup pro další řešení nebo se obviněný dozná či svou výpověď odvolá.

Vyšetřovací situace - milníky

- okamžik získání takové informace, z níž vyplývá důvodné podezření ze spáchání skutku trestného činu, byť třeba pachatel ještě není znám; tehdy se utváří (počáteční vyšetřovací situace)
- okamžik, v němž shromážděné informace umožňují vytýčit vyšetřovací verze;
- okamžik, kdy podezření vůči konkrétní osobě je natolik silné, že je možno vydat usnesení o zahájení trestního stíhání;
- okamžik, kdy na základě prověrky vyšetřovacích verzí je možno odmítnout všechny verze až na jedinou;
- okamžik, v němž je věc objasněna natolik, že je možno vyšetřování ukončit.

Vyšetřovací situaci definoval Jan Musil: "*Vyšetřovací situace je faktický stav vyšetřování v určitém okamžiku, kdy je třeba rozhodovat o dalším postupu vyšetřování. Popisem vyšetřovací situace se vystihuje jednak obsah a rozsah kriminalisticky relevantních informací, které jsou v daném okamžiku k dispozici, jednak souhrn podmínek, v nichž probíhá vyšetřování.*"

Elementů, z nichž se skládají vyšetřovací situace, je velké množství a jejich povaha je značně různorodá, jsou selektovány do několika skupin.

I. povaha komponentů vyšetřovací situace:

informační - množství a kvalita disponibilních informací

osobnostní - kvalita vyšetřovatele z hlediska znalostí a zkušeností

---

organizační a materiální - technické a materiální vybavení, profesní zázemí

II. charakteristika procesu vyšetřování:

situace příznivé - cíl je dosažitelný

nepříznivé- cíl je nejasný

situace informačně neurčité (problémové) - neznalost relevantních stop

situace konfliktní - profesně vztahové

III. podle stupně jejich obecnosti:

konkrétní (při vyšetřování jednotlivého případu) a

typické (tvořící teoretický model, vytvořený naukou na základě zobecnění často se vyskytujících situací).²⁴

Povaha vyšetřovací situace rozhoduje o tom, zda vyšetřování bude či nebude úspěšné. Úspěšnost vyšetřování závisí v první řadě na kvalitě a množství zanechaných stop. Významnou roli hrají související situační komponenty (včasnost oznámení trestného činu, ochota svědků pravdivě vypovídat, organizace vyšetřování).

Vyšetřovací situace se v průběhu vyšetřování mění, tak jak narůstá objem informací o trestném činu. Je účelné, aby kriminalistická teorie zevšeobecnila často se vyskytující typy vyšetřovacích situací a podala jejich popis v metodikách vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Kriminalista v jednotlivém případě porovnává konkrétní vyšetřovací situaci se situacemi typickými. Srovnávání různých situací ho nutí, aby měl vyšetřování stále pod svou kontrolou, aby analyzoval jeho prvky a strukturu a snažil se o dosažení optimálního stavu. Znalost vyšetřovacích situací vede ke zjednodušení složitého vyšetřování, protože analogií, příkladem či aplikací různých postupů se neztratí dynamika vyšetřování.

3.1 Typické vyšetřovací situace - vyšetřování vražd

Vražda, jako čin pro společnost velmi závažný a nežádoucí, vyvolává ve společnosti strach a znepokojení. Veřejnost sleduje s velkou pozorností, jak na ni kriminalisté zarea-

---

²⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 101-102.

---

gují a jak se jim daří či nedaří vraždu vyšetřit, dopadnout pachatele. Mnohdy i samotné potrestání je velmi medializovanou událostí.

Metodika vyšetřování vražd je vytvářena takovým způsobem, aby ji bylo možno použít i na vyšetřování případů násilné smrti, pohřešování osob, sebevražd a podezřelých úmrtí. Vyšetřovací situace jsou závislé na charakteru, množství a obsahu shromážděných důkazů a faktů. Jejich vytyčení umožní kriminalistům hned v počáteční fázi vyloučit nevhodný směr vyšetřování. Soubor opatření je v kriminalistické literatuře u autorů Viktora Porady i Jana Musila obdobný.²⁵

Typické situace

1. Je znám pachatel i oběť

- *Pachatel trestný čin doznává*

- *Pachatel trestný čin popírá*

- *Pachatel je na útěku*

2. Je známa oběť, ale pachatel neznámý

- *Není známa totožnost oběti*

Analýza typických situací

1. Chybí mrtvola

Situace nastává u případů pohřešovaných a nezvěstných osob. Vyšetřování je obtížné, protože chybí snad nejvýznamnější stopa – tělo oběti a stopy na něm. Cílem vyšetřování je prokázat fakt násilného usmrcení. Podezření z vraždy vyplývá z následujících skutečností – nalezení stop svědčících o vraždě (krevní stopy v bytě nezvěstného), existence konfliktů či nepřátelství mezi hledanou osobou a jinými lidmi, skutečnost, že nezvolil dobrovolný odchod (nevezal si peníze, doklady, léky, oblečení) a konečně fakt, že nejsou zjištěny žádné důvody k možnému přestěhování či sebevraždě. V takových situacích je nutno od počátku zajišťovat důkazy o kterékoliv variantě vyšetřování.

---

²⁵ PORADA, Viktor a kolektiv. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.

---

2. Existence mrtvoly

Podezření z vraždy je zřejmé na základě nálezu mrtvoly (nebo její části), na které jsou patrné známky násilné smrti. Rozhodující je identifikace mrtvoly. Obvykle neobjasněny zůstávají vraždy, u nichž není identita mrtvoly zjištěna. Většinou je však identita oběti známa (nález dokladů, rozpoznání příbuznými a známými) nebo ji lze určit kriminalistickou identifikací (např. analýzou DNA, metodou superprojekce podle fotografií).

3. Pachatel je znám

Obviněný je znám, avšak záleží, jak se postaví ke vznesenému obvinění. Může nastat situace, kdy se plně nebo částečně doznává. Doznání je buď v souladu nebo v rozporu se shromážděnými důkazy. Opakem situace je stav, kdy obviněný popírá spáchání vraždy tvrzením, že na místě činu vůbec nebyl či vysvětlováním celé události jako nešťastné náhody, nutné obrany či sebevraždy.

V obou případech je nutno obviněného vždy, co nejpodrobněji vyslechnout, pokud je ochoten vypovídat. Vše přesně zadokumentovat. Jedná se o část vyšetřování, kde může nastat pochybení. Výpověď obviněného, pokud je dokumentace správně provedena, lze na základě dalších zajištěných důkazů a stop potvrzovat či vyvracet.

4. Pachatel není znám

Pokud pachatel není znám, je vyšetřovací situace komplikovaná. Další postup je závislý na množství a hodnotě informací, které umožní určit okruh podezřelých osob. Na základě důvodného podezření ze spáchání vraždy lze proti vytipované osobě zahájit trestní stíhání. Informace, které je nutno získat, by se měly týkat především vnějších znaků, umožňujících identifikaci pachatele (anatomické znaky, stopy na oděvu), subjektivních a sociálně-psychologických znaků (intelektu), psychických vlastností, vztahu k oběti a místu činu, okolnosti případné recidivy apod.²⁶

---

²⁶ PORADA, V. et al. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 87-88.

---

4 ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVÁNÍ

Zvláštnosti předmětu vyšetřování spočívají v hypotéze, že pokud existuje důvodné podezření, že byla spáchána vražda, a bylo-li v této věci zahájeno trestní stíhání, je v průběhu vyšetřování nutno zjistit a dokázat dle Viktora Porady²⁷ následující čtyři skutečnosti:

a) objekt trestného činu vraždy

Orgán činný v trestním řízení musí zjistit, zda cílem pachatelova útoku byl lidský život nebo směřoval i na jiné, zákonem chráněné společenské zájmy (obecné ohrožení). Případně zda nedošlo k jednočinnému souběhu vraždy s jiným trestným činem. Otázka dokazování je složitá a je závislá na zjištění motivu a cíle jednání. Objasnění objektu trestného činu má značný význam pro správnou kvalifikaci trestného činu. Předmětem útoku v případě vraždy je vždy konkrétní osoba, proti které byl trestný čin namířen. Nález mrtvoly a zjištění totožnosti je podmínkou pro objasnění vraždy a jen ve výjimečných případech lze vraždu objasnit bez ztotožněné mrtvoly.

b) subjekt trestného činu

Trestní zákon subjekt trestného činu jednoznačně identifikuje. Subjektem může být každá trestně odpovědná fyzická. Ve vztahu k subjektu se zjišťuje, zda čin spáchala sama či ve spolupachatelství s jinou osobou, zda jde o recidivistu, člena organizované skupiny. Speciálním subjektem je matka u trestného činu vraždy novorozeného dítěte.

c) objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránku trestného činu, tvoří jednání, následek a příčinná souvislost. Je nutno určit místo a dobu činu, stejně jako okolnosti spáchání, použité prostředky pro jeho spáchání, případný způsob obrany oběti, dále je třeba zhodnotit způsobené násilí a určit příčinu smrti. Pokud byla vražda spáchána ve spolupachatelství, je nezbytně nutné také stanovit úlohu a formu účastenství každého ze spolupachatelů.

Pochybnosti o příčinné souvislosti mezi jednáním pachatelů a účinkem může vyvrátit zjištění zdravotního stavu oběti před spáchaným trestným činem vraždy.

---

²⁷ PORADA, Viktor a kolektiv. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 89

---

d) subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka vraždy spočívá ve zjištění, zda byla smrt způsobena úmyslně, zda byl úmysl přímý nebo nepřímý.

Přímý úmysl dosvědčí příprava a plánování vražd. **Nepřímým úmyslem** je vražda v rozrušení mysli. Rozdílné formy zavinění se mnohdy projevují shodnými následky a znaky. Rozhodující je motiv spáchané vraždy nebo způsob spáchání vraždy. Zvláštním zřetelem je zjišťování okolností prokazující stav nutné obrany nebo krajní nouze.

Zvláštnosti předmětu vyšetřování dle Jana Musila²⁸:

- zjišťování totožnosti oběti
- zjišťování bezprostřední příčiny smrti a příčinného vztahu mezi úmyslným jednáním pachatele a smrtí člověka,
- zjišťování místa a doby smrti
- zjišťování způsobu spáchání a prostředků, kterými byla vražda spáchána, jakož i způsobu utajování spáchaného činu
- zjišťování, jak bylo naloženo s vražedným nástrojem, jak bylo naloženo s věcmi pocházejícími z trestné činnosti nebo osobními věcmi a doklady oběti
- způsob obrany oběti a její činnost před spácháním činu
- zjišťování motivu vraždy a cíle vraždy
- zjišťování případné existence osob, které se hodnověrně dozvěděly o přípravě nebo páchání trestného činu vraždy a spáchání nebo dokonání trestného činu nezabránilo nebo jej neoznámilo
- zjišťování, zda k vraždě novorozeného dítěte matkou došlo ve stavu rozrušení způsobeném porodem.

Autor učebnice Kriminologie Ján Pješčák uvádí jako významnou zvláštnost vyšetřování vražd ochotu občanů při jejich odhalování a vyšetřování. Na základě dlouhodobého

---

²⁸ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminologie*. Praha. C.H.Beck, s. 427

---

pozorování uvádí, že zapojení veřejnosti při objasňování vražd je usnadněno tím, že tento trestný čin je všeobecně pokládán za zvlášť nebezpečný a zavrženíhodný. Spáchání vraždy vyvolává vždy značný rozruch mezi veřejností, zejména pokud pachatel ještě nebyl dopaden.

Doporučuje zvýšené aktivity veřejnosti v maximální míře využít, a to od samého počátku vyšetřování. V místě bydliště a na pracovišti zavražděného i v okolí místa činu jsou vyslovovány různé názory o motivu činu, pachateli a dalších okolnostech. Veřejnost sleduje také průběh vyšetřování a vyjadřuje mnohdy kritické připomínky. Upozorňuje, že získané informace od občanů mohou mít značný význam pro vyhledání důkazů, vytyčení vyšetřovacích verzí a pro celkové zaměření vyšetřování. Zároveň však varuje: "*Poznátky získané od veřejnosti je nutno důsledně prověřovat neboť může dojít i k podávání zkreslených informací. Při styku s veřejností je třeba zajistit určitou míru utajení postupu bezpečnostních orgánů, dosažených výsledků a okolností osobní povahy*".²⁹

Význam spolupráce s veřejností hodnotí jako velmi přínosný. Jednak jako zdroj informací, jednak z hlediska preventivního působení na veřejnost při jejím zapojení do vyšetřování závažné trestné činnosti. Zdůrazňuje, že se jedná zejména o formování právního vědomí občanů a do jisté míry i o určitou regulaci vztahů jednotlivců k neznámým osobám. To se ve svém důsledku odráží i ve snížení příležitosti k páčání trestné činnosti osobami, které k ní mají sklony. Jde tedy o jeden z možných faktorů podílejících se na předcházení trestné činnosti a odstraňování příčin a podmínek k jejímu páčání.

Pro vyšetřování vražd jsou důležité znaky, které charakterizují stupeň přípravy, ozbrojení pachatele, soudně lékařský charakter mechanismu usmrcení a způsob utajování.

Podle přípravy ke spáchání vražd se rozlišují:

a) vraždy předem připravované - vyznačují se značným stupněm promyšlenosti, důsledností a důmyslností provedení činu a utajování.

---

²⁹ PJEŠČAK, Ján a kolektiv. Kriminalistika III. Praha: Vysoká škola SNB, 1985. s.141

Příprava vraždy nejčastěji spočívá ve vyhlédnutí si oběti (typování), v opatřování zbraní nebo jiných prostředků, ve vytváření podmínek pro odstraňování mrtvoly, v provádění úkonů ztěžujících identifikaci oběti, v opatřování alibi.

b) vraždy nepřipravené nebo jen krátkodobě a velmi jednoduchým způsobem připravené

Podle ozbrojení pachatele se rozlišují:

a) vraždy spáchané se zbraní

b) beze zbraně (usmrcení oběti zardoušením, utopením, otrávením, ubitím rukama a nohama, údery hlavou o tvrdý pevný předmět)

Podle soudně lékařského charakteru mechanismu usmrcení oběti rozlišujeme:

a) fyzikální způsoby usmrcení - zranění mechanická, usmrcení elektrickým proudem a zranění způsobená tepelnými zdroji

b) chemické způsoby usmrcení (jedy)

c) biologické způsoby usmrcení (ponechání dítěte bez potravy)

d) psychické a jiné způsoby usmrcení (vyčerpání)

Pachatelé často kombinují několik způsobů usmrcení oběti.

Podle způsobu utajení vražd:

a) přemísťování mrtvoly, ukrytí mrtvoly, ničení těla mrtvoly

b) ztěžování zjištění identity mrtvoly, ničení stop, opatřování falešných důkazů

c) zasahování do důkazní situace s cílem zakrýt pravý stav a vzbudit nesprávnou představu o průběhu vyšetřovaného skutku

Smyslem rozlišení způsobu provedení vražd a zjištění jejich přípravy je prostřednictvím stop a zjištěných aktivit pachatele a oběti správně kvalifikovat vraždu dle skutkové podstaty. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník rozlišuje *vraždu prostou* (§ 140 odst. 1) a *vraždu spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení zakotvenou* v odstavci druhém téhož ustanovení. § 140 odst., které následně vyjmenovává okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Zároveň uvádí privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu *zabití* v ustanovení § 141 a *vraždu novorozeného dítěte matkou* v § 142.

Rozlišování trestných činů na zločiny a přečiny na základě ustanovení § 14 začleňuje trestný čin vraždy (prosté i vraždy s rozmyslem nebo po předchozím uvážení) a trestný čin zabití mezi zvláště závažné zločiny. Zločinem, nikoli zvláště závažným, je tedy pouze trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou.

Posouzení zda byla oběť zavražděna v náhlém hnutí mysli či po předchozím uvážení není jednoduché, ale smyslem vyšetřování a rozkrývání stop je na tyto otázky odpovědět. Prostá vražda by dle mého úsudku měla být transparentní z hlediska motivu, brutální svým provedením a nevybíravě v použití nástrojů. Pachatel nemá důvod nic zastírat, čin popíše a upozorní na způsob provedení. Vyšetřovatelé na základě zjištěných stop jeho výpověď potvrdí, že se vše odehrálo v náhlém hnutí mysli bez jakéhokoliv rozmyslu.

Zřejmě nejsložitější bude odhalit skutkovou podstatu mezi ustanovením §141 zabitím a §140 odst. 2 *vraždu spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení*. Úmysl vraždy jako plánovaného trestného činu již může ve své podstatě obsahovat klamání s přihlédnutím na mírnější sazby trestního zákoníku v případě zabití. Omluvitelné hnutí mysli by mělo být vždy pečlivě prošetřeno a uváženo. V knize Antona Heretika *Forézná psychologie vraždy* se v kapitole *Vplyv afektu*³⁰ uvádí, že u dvou třetin pachatelů vraždy byl zjištěn silný afekt hněvu, avšak byl vždy situačně srozumitelný a neovlivnil ovládací schopnosti pachatele. Spáchání vraždy v afektu, který má vliv na přičetnost byl zjištěn u 3,4% pachatelů.

Pachatel může již při plánování úkladné vraždy připravit okolnosti a způsob vraždy, tak aby vše nasvědčovalo, že jednal v "afektu." Domnívám se, že afektivní reakce neospravedlňuje čin vraždy, ale privilejuje jeho posuzování mírnějším trestem. Rozlišení mezi vraždou prostou a vraždou plánovanou asi bude vždy velmi obtížné, ale přikláním se k myšlence, že kvalifikace "zabití" dle §141 by měla být stanovena po zralé úvaze až po prošetření a vyloučení možností vraždy úmyslně připravené s větší či menší rozvahou.

---

³⁰ HERETIK, Anton. *Forézná psychologie vraždy*

---

5 SROVNÁNÍ ZPŮSOBU VYŠETŘOVÁNÍ SE ZAHRANIČÍM

Závažnost kriminálního činu vraždy je globálně sledována a zločiny pečlivě evidovány. Proto jsou statistické údaje o úmyslném usmrcení na národní úrovni jednotlivých států kontinuálně vytvářeny, třebaže odlišné právní rámce, provozní podmínky a metodologické standardy mohou bránit srovnání dat na mezinárodní úrovni. Zkoumání míry vražd a hlavně pochopení kontextu, vedoucího ke vraždám, jsou účinnou strategií v prosazování práva a k vytváření cílených preventivních strategií. Srovnání způsobu vyšetřování vražd se zahraničím vychází z obecných principů kriminalistických metodik.³¹

Základní problém, který vychází z mezinárodních klasifikací vraždy, je rozdílné vnímání a klasifikování vraždy. Podle posledních dostupných údajů se celkový počet vražd v roce 2010 odhadoval na 468.000, což odpovídá celosvětové průměrné míře vražd 6,9 na 100.000 obyvatel. Nejvyšší míra vražd je zaznamenána v Africe (17,4 na 100.000) a v Americe (15,5 na 100.000). Míra vražd poklesla od roku 1995 v naprosté většině evropských zemí.

Autoři publikace *Trendy kriminality ve světě a nové problémy a reakce v oblasti prevence kriminality a trestní justice* poukazují na základě dostupných údajů, že ze 468.000 vražd spáchaných v roce 2010 jich 203.000 (43 %) bylo spácháno střelnou zbraní. Podíl případů použití střelné zbraně ke spáchání vraždy se region od regionu značně liší: v Americe je střelnými zbraněmi spácháno 74 % vražd, oproti 21 % v Evropě. V ČR bylo v roce 2011 ze 173 skutků vražd, včetně pokusů o ně, 125 spácháno zbraní (není specifikováno, kolik z toho bylo zbraní střelných). Naopak ostré předměty, jako nože, odpovídají za větší podíl násilných úmrtí v evropských zemích (36 %) než v Americe (16 %).

Větší podíl vražd v Americe je spojen s organizovaným zločinem a gangy, zatímco velká část vražd v Evropě je spojena s příčinami v partnerských či rodinných vztazích a dalšími druhy kriminality. Ve většině zemí je násilí mezi partnery či v rodině hlavní příčinou vražd žen. Dostupné údaje z evropských zemí ukazují rozdílné vzorce násilí s následkem smrti. Polovina ženských obětí byla zavražděna rodinnými příslušníky (35 % partnery

---

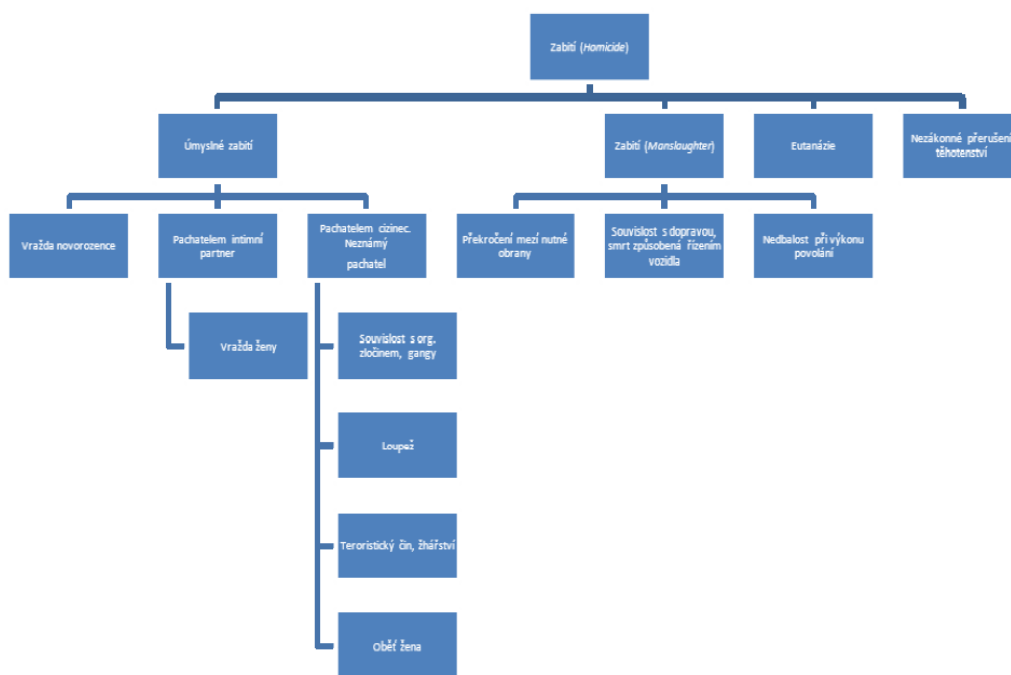
³¹ Marešová, Alena. Zásady a rámec mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely. I. Vyd. Praha 2012, Vydavatelství KUFŘ, s.20

či bývalými partnery a 15 % příbuznými), zatímco pouze 5 % všech mužských obětí bylo zavražděno partnerkou či bývalou partnerkou a zhruba 10 % jinými rodinnými příslušníky.

Vražda a zabití

Pokud jde o pravidla počítání zabití, zkušenosti se sběrem dat na mezinárodní úrovni, jako v případě projektu Evropského přehledu a Průzkumu OSN o trendech kriminality a činnosti systémů trestní justice (United Nations Survey of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems), ukazují, že různé země používají různé přístupy. Některé vnitrostátní systémy vytvářejí statistiky, jež odpovídají počtu zabitých osob (počítání podle obětí), zatímco jiné státy produkují statistiky, které odrážející jednotlivé „případy“ (počítání podle trestných činů).³²

Graf č.6: Obvyklé klasifikační kategorie skutků vedoucích ke smrti

Zdroj: Marešová, Zásady a rámec mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely, s. 81

³² Marešová, Alena. Zásady a rámec mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely. I. Vyd. Praha 2012, Vydavatelství KUFR, s.20

5.1 Vyšetřování profilováním

V polovině sedmdesátých let minulého století nápadně klesla v USA objasňenost vražd. Kriminologové jev objasňovali statistickým nárůstem deliktů, při kterých pachatel útočí na neznámou oběť. Objasnit trestné činy, kdy pachatel napadá či útočí na neznámé oběti, vyžadoval zásadně jiný styl kriminalistického vyšetřování.

Studium nevztahových deliktů přineslo do vyšetřovací praxe psychologické profilování. Metoda nebyla nijak nová. Prvním profilujícím byl Dr. Thomas Bond, chirurg a lektor forenzní medicíny, který v roce 1888 začlenil behaviorální zjištění mezi odborná lékařská fakta ve zprávě z pitvy prostitutky Mary J. Kelly, považovanou za poslední oběť Jacka Rozparovače,³³ jenž je označován za prvního sériového vraha. V dalších letech byly psychologické služby využívány v kriminalistické praxi jen výjimečně. Významným případem pak je profil amerického psychiatra Jamese Brussela. Jeho profil odhalil bombového atentátníka, jež měl přezdívku „Mad bomber.“ V roce 1957 dopaden George Metesky.

V USA vznikla v roce 1972 v akademie FBI v Quanticu „jednotka behaviorálních věd“ (v současnosti jednotka podpory vyšetřování). V USA se tak vytvořily první počítačové databáze profilů. Byl zahájen výcvik profilujících expertů. V roce 1984 pak byla Jednotka behaviorálních věd podřazena pod nově vzniklé centrum pro analýzu násilných trestných činů (National Center for the Analysis of Violent Crime – NCAVC). „Úkolem NCAVC je koordinovat a podporovat vyšetřování s cílem poskytnout pomoc federálním, státním, místním, ale i zahraničním orgánům činným v trestním řízení při objasňování neobvyklé nebo opakované (sériové), násilné trestné činnosti. Centrum též provádí kriminologické výzkumy, eviduje a statisticky zpracovává profilované případy a vede jednotku programu VICAP.³⁴

V České republice se tento obor začal rozvíjet až v letech devadesátých. Profilováním se zabývají významní autoři: Netík, Čírtková, Gillnerová, Koukalová. Na Slovensku pak Pješčák či Heretik.

---

³³ HOFMANOVÁ, Jiřina. *Behaviorální analýza: metoda sestavování kriminálního profilu pachatele*. Praha : Jaroslav Hofman, 2010. 39 s

³⁴ <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/workplace-violence>, 3.3.2013

---

6 KAZUISTICKÁ ČÁST

Kazuistika je založená na pozorování, rozhovorech a záznamech z práce. Jedná se o shrnutí relevantních informací, které o případu máme, kvalitativní analýzu procesu, vedoucího k určitým výsledkům. Při zpracování kazuistiky kriminalisté používají strukturu popisu. Kazuistiky jsou užitečné i v řadě jiných oborů od psychologie a medicíny přes školství až k marketingu a ekonomické praxi. Specifický přístup a způsob konstrukce konkrétní případové studie závisí na oblasti, ve které je zpracována a účelu, pro který je vypracována. V našem případě se jedná o popis konkrétního případu, který vychází z kriminalistické praxe autorů a sleduje významné kriminální případy.

6.1 Kazuistika č. 1 Václav Mrázek - sexuální sériový vrah

Václav Mrázek (1925) trestnou činnost páchal v období od února 1951 do 17. 3. 1957. Trestná činnost Václava Mrázka a jeho bratra Karla Mrázka byla vyšetřována čtyři měsíce, spis obsahoval 16 svazků o celkovém počtu 1 020 listů vyšetřovacího spisu.³⁵ Policisté během svého pátrání prověřili přes 25 tisíc lidí. Oběti byly vybírány nelogicky, zcela náhodně. Pachatel nehleděl na věk oběti a vyšetřovatele zmátl i tím, že k vraždám používal pistoli ráže 7.65 mm, nůž i obyčejný klacek. Oba pachatelé byli obviněni ze 127 trestných činů, přičemž skutečný počet trestných činů se nikdy nepodařilo zcela objasnit.

Mrázkovi bylo prokázáno celkem 6 vražd dokonaných, do nichž zapadá i dvojnásobná vražda Libuše D. a Karla T. Mrázek je zastřelil, když se chtěl bránit. Děvče zastřelil na útěku a na mrtvole vykonal soulož. Prokázány mu byly 4 pokusy o vraždu. Vyšetřováno bylo 18 případů pohlavního zneužívání a pokusů o pohlavní zneužívání, z toho 14 bylo prokázáno, u 4 případů se nepodařilo ustanovit poškozené. K závažnému zneužití nezletilé došlo v souvislosti s loupežným vloupáním do bytu. Ze společné trestné činnosti s bratrem Karlem, bylo prokázáno Václavu Mrázkovi 78 majetkových deliktů.

Byl recidivistou v pravém slova smyslu, přestože byl před tím pouze jednou soudně trestán za majetkovou trestnou činnost.

---

³⁵ Straus, J, Vavera, F. Dějiny Československé kriminalistiky slovem i obrazem II, s.293

Veřejnosti i blízkým osobám se jevil jako tichý až samotářský podivín. Ke svému okolí se choval slušně až plaše. Vysoká společenská nebezpečnost trestné činnosti Mrázka spočívala v tom, že žil „dvojitý život“. Motivace k páčání trestné činnosti vycházela z chamtivosti a ze zvrácené touhy po sexuálním ukojení, kterému předcházelo brutální násilí vůči oběti. Jak sám doznal, běžný pohlavní styk se ženou ho neuspokojoval, naopak ho vzrušovala jen představa násilí vůči oběti. Důvodem tak brutálních činů byla i Mrázkova nekrofilie. Podle svého tvrzení mu nešlo, až tak o samotný pohlavní styk, jako o to donutit k němu ženu násilím a zároveň jej vzrušoval sexuální styk s mrtvou ženou. Výslovně uvedl do protokolu, že se pokoušel vniknout i do márnice, aby zažil sex s mrtvolou.³⁶

K odhalení Mrázka jako pachatele závažné kriminality došlo za zcela náhodných okolností. Mrázek při práci lázeňského prohledával kapsy oděvů horníků. Byl odhalen a při výslechu se doznal k několika drobným krádežím v šatnách. Významnou roli v obratu vyšetřování sehrála domovní prohlídka a nalezení vražedné zbraně pistole Walther ráže 7,65 mm.

Vyšetřování bylo ukončeno v roce 1957. Soudní proces se konal v Praze. Václav Mrázek byl pro svoji trestnou činnost, uznán vinným a byl nad ním vynesena rozsudek smrti. Mrázek byl odsouzen k trestu smrti oběšením.

6.2 Kazuistika č. 2 Jiří Straka - spartakiádní vrah

Jiří Straka od března do května 1985 spáchal tři vraždy, učinil dva pokusy o vraždu a znásilnění. Celkem útočil jedenáctkrát. Poprvé zaútočil v polovině února, kdy napadl v Praze mladou ženu, ale od dalšího násilí jej odradil její aktivní odpor. Nicméně o měsíc později udeřil mladou ženu dlažební kostkou do hlavy a okradl ji. Strakovy útoky poté začaly být četnější a jejich brutalita se zvyšovala. Policie Straku dopadla 22. května 1985, šest dnů po jeho posledním útoku. Případ vyšetřovali 3 vyšetřovatelé a 200 policistů. Ženy v Praze se bály vyjít do ulic. Soud uznal Straku vinným ze tří vražd, dvou pokusů o vraždu, pěti znásilnění, tří loupeží a pěti krádeží.

---

³⁶ Václav Mrázek-sériový vrah, <http://www.policie-cr.cz/15-vaclav-mrazek-seriovy-vrah.html>,

---

Strakovy útoky převážně spočívaly v přepadávání osaměle jdoucích žen v nočních hodinách. Jeho agrese vůči napadeným byla jednak nástrojem k získání majetkových prostředků, jednak byla sexuálně motivovaná. Vyšetřovatele zaujalo, že pachatel útočí vždy před prvním pracovním dnem. To znamená na konci víkendu nebo ve svátek. Na místech činů nalezené stopy: zajištěné spermie i stejný způsob provedení pravděpodobně nasvědčovaly, že všechny činy má na svědomí jedna osoba. Na tělech obětí byly také nalezeny kovové částičky typické pro strojírenskou výrobu. Vyšetřovatelé byli před blížící se spartakiádou pod tlakem. Zahájili prověřování starších případů znásilnění či sexuálního obtěžování. Zjistili, že bylo hlášeno obtěžování jiné dívky, a to navíc v těsné blízkosti první vraždy.

Právě na tomto místě výše zmíněného dne přepadl útočník dvacetiletou Milenu a začal ji škrtit. Dívka nepropadla panice. Navázala s útočícím Jiřím Strakou hovor a přislíbila mu sexuální styk. Straka se rozpovídal. Dívce vyrazil, že bydlí na internátě mimo Prahu, že je mu šestnáct let. Na osvětlené ulici začala křičet o pomoc. Jiří Straka se zalekl a utekl. Lstí si dívka zachránila život.

Dalším důležitým svědkem se stala tehdy osmnáctiletá Ludmila. Sdělila, že ji na tramvajové zastávce nabídl doprovod mladík. Svěřil se, že chodí druhým rokem do učení ve Stohově u Kladna. Dívku doprovodil až před dům, kde bydlela. Začal ji nutit k sexuálnímu styku. Dívka odmítla. Straka ji začal škrtit a vyhrožoval likvidací, pokud se mu nepodvolí. Dívce se podařilo vysmeknout a pachatel utekl. V tomto okamžiku měli kriminalisté jasno.

Důkazy byly jednoznačné: doznání mladistvého, jehož výpovědi jsou v souladu s celou řadou dalších důkazů, s ohledáním jednotlivých míst činů a způsobem jejich provedení, s výpověďmi svědků a poškozených, je usvědčován i biologickými expertizami a expertizami z oboru kriminalistické techniky. Orgány SNB u něho byla zajištěna řada věcí, které byly vlastnictvím jednotlivých žen.

Odsouzený byl diagnostikován jako psychopatická osobnost s výraznými anetickými a agresivními rysy. S povahovými odchylkami je spojena pohlavní deviace s převládající abnormní sexuální agresivitou se sadistickými tendencemi. *Mladík po svém zatčení s policií spolupracoval a bez sebemenší lítosti popisoval detaily svých skutků. Podle psychiatrů byla jeho zvláštní vlastností úplná amorálnost a absence citu. Strakovu nebezpečnost*

---

*zvyšovala velmi dobrá inteligence, rychlá orientace, pohotové jednání, nebojácnost, dobré tělesné vybavení a klamný zevnějšek.*³⁷

Spáchá-li mladistvý trestný čin, za který zákon dovoluje uložení trestu smrti, a stupeň nebezpečnosti takového trestného činu pro společnost je mimořádně vysoký vzhledem ke zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo pohnutce, či zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku, může soud podle § 79 odst. 2 trestního zákoníku uložit trest odnětí svobody na 5 až 10 let.

Soud Strakovi uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání deseti let a ochrannou psychiatrickou a sexuologickou léčbu. K výkonu léčení v uzavřeném léčebném ústavu byl předán po skončení výkonu trestu odnětí svobody.

Smyslem aplikace trestního zákona je společnost před pachateli trestných činů chránit a zabránit jim v dalším páčání trestné činnosti. K dosažení cíle slouží i ochranná opatření. Samotný trest nemusí potlačit deviantní sklony mladistvého. Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel (§ 72 odst. 5 trestního zákoníku), bez soudního rozhodnutí nelze pachatele z léčení propustit. Znamená to tedy, že pokud je pobyt pachatele na svobodě nebezpečný, nemůže být takový pachatel z léčení propuštěn.

V květnu 1994 byl z vězení propuštěn na amnestii prezidenta Václava Havla a umístěn do uzavřeného sexuologického oddělení psychiatrické léčebny v pražských Bohnicích. Od roku 2005 žije pod novým jménem Novák.³⁸

---

³⁷ Spartakiádní vrah – mladistvému pachateli uložen nejvyšší možný trest, <http://www.antinovinky.cz/domaci/spartakiadni-vrah-mladistvemu-pachateli-ulozen-nejvyssi-mozny-trest.html>, 17.12.2011

³⁸ Spartakiádní vrah si změnil jméno, http://zpravy.idnes.cz/spartakiadni-vrah-si-zmenil-jmeno-dlh-domaci.aspx?c=A051126_094245_domaci_nad, 26.11.2005

---

7 JUDIKATURA

Trestní zákoník je normou, která se v průběhu společensko-historického vývoje průběžně mění, tak jak se vyvíjí vědomí společnosti. Charakteristika trestného činu vraždy, jako obzvlášť zavrženíhodného skutku, má také svůj vývoj. Chceme-li vycházet z úpravy nového trestního zákoníku Zákona č.40/2009 Sb., musíme se vrátit před jeho účinnost a platnost, abychom trestný čin vraždy vnímali v historických souvislostech a zamýšleného účelu.

7.1 Starší právní charakteristika

První význačnou právní unifikací v Českých zemích je rakouský zákoník *Constitutio Criminalis Theresiana* z roku 1768. Stanovené tresty bývaly drastické. Omezena oproti středověku byla volnost soudců při výběru mučení jako prostředku doznání pachatele. Všeobecný zákoník o zločinech a trestech z roku 1787 přinesl do českého právního řádu zásady "*nullum crimen sine lege*" a "*nulla poena sine lege*." Úprava zrušila až na výjimky trest smrti, mučení se již při výslechu neuplatňovalo. Zákoník charakterizoval loupežné a úkladné vraždy, rozlišoval také zabití v nutné obraně a vraždu při překročení mezí nutné obrany.

Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803, kde byl obnoven trest smrti, trestal i návod, pomoc či pokus o vraždu. Významný je Rakouský trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl vydán v roce 1852. Přejal z předešlých právních úprav skutkovou podstatu vraždy včetně kvalifikací jako je vražda úkladná, loupežná, zjednaná a vražda na příbuzných. Rozlišoval mezi zabitím a vraždou na základě formy zavinění pachatele. V dějinách trestního práva je právním teoretikem Vlčkem označován jako velmi přehledný.³⁹ Byl natolik ucelený a přehledný ve formulacích, že byl po vzniku samostatného Československa po roce 1918 převzat do nového právního řádu.

Významné bylo přijetí nového trestního zákona č. 86/1950 Sb., který byl účinný od 1. srpna 1950 až do přijetí zákona č. 140/1961 Sb.. Zákon byl zaměřen především na ochranu státu. I tento zákon vedle odnětí svobody obsahoval trest smrti. Zákon v teoretické

---

³⁹ Vlček, E. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. 2. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2004, s. 31.

---

rovině nedělal rozdíl mezi zabitím a vraždou. Kvalifikované případy byly upřesněny jako vražda spáchaná na několika osobách, vražda spáchaná opětovně, vražda při loupeži, vražda spáchaná zvláště surovým způsobem a existence jiné zvláště přitěžující okolnosti jako je například vražda blízkého příbuzného. Vraždu novorozeného dítěte hodnotil nižší trestní sazbou.⁴⁰

Nová ústava přijatá v Československu v roce 1960 se promítla i do trestního práva trestním zákonem č. 140/1961 Sb.. Tento trestní zákon zakotvoval trestné činy bez jejich rozlišování na zločiny a přečiny. Skutková podstata trestného činu vraždy se v něm vyskytovala hned na třech místech, a to nejprve v § 104 Hlavy první (Trestné činy proti republice) jako „*Vražda na ústavním činiteli*“ a poté v § 216 a § 217 Hlavy šesté (Trestné činy proti životu a zdraví) zvláštní části trestního zákona jako „*Vražda*“ (dále jen „vražda prostá“) a „*Vražda novorozeného dítěte matkou*“. Zachována zůstala privilegovaná skutková podstata vraždy novorozeného dítěte, ale byly zrušeny kvalifikované případy vražd. V roce 1990 byla po novelizaci opět rozšířena skutková podstata vraždy o kvalifikované případy vraždy a trest smrti byl zrušen. Zákon byl průběžně novelizován do přijetí platnosti nové normy od 1.1.2010, kdy v účinnost vstoupil zákon č.40/2009 Sb. trestní zákoník.

Průběžná novelizace byla s odstupem let vnímána jako nekoncepční. Původně zněl § 219 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění účinném ke dni 1.1.1962, (tak jak byl vyhlášen ve Sbírce zákonů vydané dne 8. prosince 1961) takto: „Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti.“ Změna ustanovení § 219 nastala přijetím zákona č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, kdy bylo mimo jiné také změněno ustanovení § 29 pojednávající o výjimečném trestu a zrušeno ustanovení § 30 upravující trest smrti. Tato novela účinná ode dne 1.7.1990 vytvořila dvě skutkové podstaty trestného činu vraždy namísto původní jedné. Odstavec první § 219 obsahoval základní skutkovou podstatu a zůstal shodný s původním zněním, s tím, že byla vypuštěna možnost uložení trestu smrti. V odstavci druhém byla zakotvena kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu vymežující okolnosti

---

⁴⁰ ADAMOVIČ, K., SOUKUP, L. Prameny k dějinám práva v českých zemích II. Plzeň : Vydavatelství Západočeské univerzity, 1997

---

podmiňující použití vyšší trestní sazby.⁴¹ V tomto znění byl § 219 zachován až do přijetí nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.). Zákon č. 140/1961 Sb. dále v § 220 upravoval privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy, vraždu novorozeného dítěte matkou, jejíž znění zůstalo po celou dobu platnosti zákona taktéž neměnné.

7.1.1 Úmyslné usmrcení z pohledu trestního zákoníku

Ve starém trestním zákoně byla vražda upravena v § 219 a § 220 trestního zákona. Toto ustanovení se ve své stručné formulaci vztahuje na toho, kdo jiného úmyslně usmrtí. Objektem vraždy podle § 219 odst. 1 (individuálním objektem nebo-li společenskou hodnotou chráněnou tímto ustanovením) je lidský život. Život je chráněn i v případě smrtelně nemocných osob. Předmětem útoku může být jen živý člověk. Za počátek lidského života se považuje začátek porodu. Samostatným § 220 byla zařazena jediná privilegovaná skutková podstata, a to vražda novorozeného dítěte matkou. Starý trestní zákon chrání lidský život, a to jako primární objekt, před úmyslným usmrcením v hlavě sedmé jeho zvláštní části ve skutkové podstatě vraždy. Ochrana života a zdraví je v těchto hlavách až sekundárním objektem. Úmyslné usmrcení osoby tedy může být např. zařazeno pod skutkovou podstatu teroru podle § 93, kde je primárním objektem zájem na ochraně ústavního zřízení republiky. Také trestný čin obecného ohrožení podle § 179 zahrnuje v kvalifikované alternativní skutkové podstatě úmyslné usmrcení. Primárním objektem této hlavy je ale vedle života a zdraví (v tomto případě více jedinců) ochrana cizího majetku.

Trestné činy v novém trestním zákoníku jsou obsaženy ve zvláštní části, hlavě I, (§ 140 -167). Nový trestní zákoník vraždu (§ 140) vykládá jako úmyslné usmrcení odst.1 - vražda prostá nebo odst. 2 vraždu spáchanou s rozmyslem či po předchozím uvážení. Nově je určeno zabití § 41 odst. 1 jako privilegovanou skutkovou podstatu, kdy jde o úmyslné usmrcení člověka ovšem za okolností, jež připouštějí shovívavější postih pachatele. Vraždu novorozeného dítěte matkou § 42 řadíme do privilegovaných skutkových podstat. Ve výkladu skutkových podstat v teoretické stati J. Kuchty se uvádí, že rozlišení forem úmyslného usmrcení umožňuje větší diferenciaci trestní odpovědnosti a spravedlivější odstupňová-

---

⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2008, s. 272 (§ 219).

---

ní trestních sankcí. Nový trestní zákoník přísněji postihuje úmyslné usmrcení s rozmyslem nebo po předchozím uvážení a mírněji typově méně společensky závažnou formu úmyslného usmrcení, kdy se postižený aktivně podílel na vzniku kriminogenní situace (§ 141).

7.2 Trestní zákon č.40/2009 Sb.

Nová právní norma přinesla v ustanovení zvláštní části trestního zákoníku obecný pojem trestného činu vymezeného §13 odst. 1, jež určuje jednotlivé skutkové podstaty trestných činů. Odlišuje trestné činy navzájem. Jednotlivé trestné činy jsou popsány jejich typickými znaky, jimiž se odlišují. Zákon takto popisuje jen trestné činy dokonané a spáchané jediným pachatelem.⁴² Souhrn typických znaků tvoří skutkovou podstatu jednotlivých trestních činů. Celkový počet skutkových podstat trestných činů je kolem dvěstěpadesáti. Ustanovení vztahující se na konkrétní případ je nutno hodnotit jen v souvislosti s obecnou částí trestního zákoníku, s jinými mimotrestními normami, se zásadami trestního řádu vůbec a trestního práva zvláště. Skutková podstata jako souhrn znaků trestných činů určitého druhu obsahuje jednotlivé obligatorní a fakultativní znaky, které jsou vyjádřeny i v obecné části trestního zákoníku. Skutkové podstaty ve zvláštní části obsahují především popis jednání, následek a případná specifika obecných znaků skutkové podstaty uvedených v obecné části. Autor *Kursu trestního práva* Josef Kuchta v úvodu zdůrazňuje, že zvláštní část výkladu vychází z kriminálně politických poznatků a má zachytit pokud možno všechna závažnější, pro společnost, nebezpečná jednání. Uvádí, že zdrojem, z něhož zákonodárce čerpá je především stav a vývoj zločinnosti. Výslovně uvádí, že trestněprávní normy jsou do jisté míry autonomní a nemusí odrážet aktuální stav života společnosti jako celku. Rozdíl mezi skutečným stavem společnosti a jeho odrazem v zákoně může být způsoben, jednak nedokonalostí poznání společenských jevů, jednak voluntaristickým přístupem k jejich regulaci. Zásadní změnou v poskytování trestněprávní ochrany je, že se zdraví a život člověka stávají nejdůležitějšími společenskými hodnotami. Teoretik právní vědy Pavel Šámal komentoval nový trestní zákoník: "*Trestní zákoník v první řadě opustil materiální pojetí trestného činu, které v platném zákoně, jehož základ tvoří trestní zákon z roku*

---

⁴² KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 200, s. 3

1961, bylo zásadním a prvořadým elementem určujícím charakter trestního práva, a nahrazuje ho formálně-materiálním pojetím, které sice zachovává materiální východiska při legislativním určení v zákoně, co má být trestným činem a co nikoli, jakož i z hlediska vymezení typové závažnosti jednotlivých trestných činů, ale na druhé straně v souladu se zásadou „žádný trestný čin a žádný trest bez zákona“ (srov. čl. 39 Listiny základních práv a svobod) a zásadou subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 1, 2 TrZ) a obecnou formální definicí trestného činu ve smyslu § 13 odst. 1 TrZ klade důraz na zákonné vymezení přesných a jednoznačných (nikoli však kazuistických) skutkových podstat trestných činů, což je v souladu s požadavkem na určitost trestněprávních norem. Formálně-materiální pojetí trestného činu je tak logickým důsledkem principu zákonnosti, neboť je výrazem snahy stanovit přesné hranice trestnosti v zákoně." ⁴³

7.2.1 Znění zákona: Trestné činy proti životu

Trestní zákoník úmyslná usmrcení specifikuje takto: Trestné činy proti životu

§ 140

Vražda

- (1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.
- (2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.
- (3) Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2
  - a) na dvou nebo více osobách,
  - b) na těhotné ženě,
  - c) na dítěti mladším patnácti let,
  - d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,
  - e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
  - f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
  - g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

---

⁴³ Šámal, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. Bulletin advokacie 10, 2009, s.22

---

h) opětovně,

i) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo

j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

(4) Příprava je trestná.

V duchu nově koncipovaného trestního zákona, který klade větší důraz na člověka a jeho život je odpovídajícím způsobem zvýšena trestní sazby za vraždu. Vražda prostá (§40, odst. 1 je v horní trestní sazbě navýšena z patnácti na osmnáct let. Vražda s předchozím rozmyslem §40 odst. 2, která ve starém zákoně zcela chyběla je chápána jako kvalifikovaná skutková podstata - zvláště závažný zločin o vysoké společenské nebezpečnosti, proto je uplatněna vyšší trestní sazba dvanácti až dvaceti let odnětí svobody.

Charakter *rozmyslu* vytváří okolnosti, které předpokládají možnost, že pachatel mohl od svého činu upustit, což neučinil a závažný zločin spáchal. Usmrcení s rozmyslem předpokládá neafektivní a nespontánní jednání, které nastává bezprostředně před spácháním trestního činu. Spáchání trestného činu vraždy s rozmyslem je odlišením od afektu s tím, že může jít i o velmi krátkou úvahu.

Společensky nebezpečné jednání v případě *předchozího uvážení* je v tom, že rozhodnutí usmrtit jiného člověka vznikalo delší dobu. Jedná se o úmyslné a plánované chování, které mělo za cíl usmrcení oběti. Pachatel zvolil čas, prostředky a způsob utajení. Plán vraždy souvisí s celkovou mentální úrovní pachatele, jeho věkové vyzrálosti a sumě znalostí. Rozhodující není dokonalost plánu, ale vždy dostatek času, jež měl k dispozici, aby zvážil veškeré okolnosti a důsledky svého chování. Rozhodující je časový odstup od události a také plánování okolností po dokonání činu jako je únik před spravedlivostí za úmyslný čin.

§ 141

Zabití

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dvou nebo více osobách,

b) na těhotné ženě, nebo

c) na dítěti mladším patnácti let.

Nový trestní zákoník přinesl pojem zabití jako mezistupeň mezi vraždou prostou a úmyslným ublížením na zdraví. Trestní hranice je ve srovnání s vraždou snížena na trest odnětí svobody v době trvání od 3 do 10 let. Podstata trestného činu je privilegovaná, protože je určena konkrétním pachatelem. Zákonodárce uvádí, že pachatelé, kteří jednají pod silným tlakem okolností v silném rozrušení, si nezasluhují být stigmatizováni jako vrazi. Rozhodující pro posouzení skutkové podstaty je zavrženíhodné jednání poškozeného. Zavrženíhodným jednáním je třeba rozumět takové vědomé a úmyslné chování poškozeného, které je z hlediska etických měřítek společnosti mimořádně zlé, zraňující a pro druhé ponižující či působící anebo hrozící způsobit závažnou újmu na právech fyzických osob. Může se jednat jak o násilné útoky proti fyzické integritě, tak i týrání a ponižování psychické. Zahnuje útoky poškozeného na lidskou svobodu a důstojnost, kterými poškozený jinému závažně ublíží (např. nejružnější druhy šikany, domácí násilí, útisk a vydírání se sexuálním podtextem, závažné porušování domovní svobody, tzv. sousedský teror). Vražda a zabití v teoretické stati Jaromíra Hořáka poukazuje na specifikum: "*Specifikem české úpravy je rovněž skutečnost, že zavrženíhodné jednání pachatele nemusí směřovat výhradně proti samotnému pachateli zabití, ani jeho blízkým osobám. Lze je tedy vztáhnout např. i na pachatele, který usmrtí neznámého člověka, týrajícího v jeho přítomnosti dítě (ženu, starce, bezdomovce či jinou obzvláště zranitelnou osobu) a překročí přitom meze nutné obrany (exces z pomoci v nutné obraně). Mezi úmyslným usmrcením a zlým jednáním oběti by měla být vždy zachována jednoznačná, úzká a pevná příčinná souvislost tak, aby trestný čin z provokace bez důvodných pochybností přímo vyplýval. Z okolností trestného činu musí jednoznačně vyplývat, že jednání usmrceného vytvořilo situaci, která do značné míry omezovala možnosti rozhodování pachatele, takže pachatel trestným činem řešil určitý druh tísně.*"⁴⁴

Ospravedlnění úmyslného usmrcení není z pohledu činu (usmrcení osoby), ale v reakci (silného rozrušení) pachatele. Posouzení trestného činu musí předcházet posouzení, ze kterého bude jednoznačně vyplývat, že mezi trestným činem a předchozím zavrženíhodným jednáním je nezpochybnitelná příčinná souvislost. Zlé jednání poškozeného pak musí představovat zcela převažující impuls pro pachatele spáchat trestný čin. Zároveň musí

---

⁴⁴ Hořák, Jan.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie č. 10, 2009, s. 53

---

ze situace vyplývat, že pachatel sám neinicioval chování poškozeného provokací. Zejména v dlouhodobých konfliktech mezi příbuznými či partnery je velmi obtížné prokazování.

§ 142

Vražda novorozeného dítěte matkou

Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

Právní norma v novém znění trestního zákoníku se nezměnila ve znění, ale pouze v číslo paragrafovaného zákona z §220 na §142. Snížena je ve srovnání s vraždou spodní hranice trestu odnětí svobody na léta a horní hranice až 8 let. Vražda novorozeného dítěte matkou je privilegovaná skutková podstata, která je zohledněna nižší trestní sazbou.

Objektem je život novorozeného dítěte. Právní nazírání je odlišné od církevního. Encyklika Jana Pavla II. O ŽIVOTĚ, KTERÝ JE NEDOTKNUTELNÉ DOBRO z 25. března 1995 *"S odstupem třiceti let nyní jménem celé církve znovu opakujeme stejné myšlenky se stejnou naléhavostí a společně s tímto koncilem znovu litujeme těchto zločinnů v přesvědčení, že zde tlumočíme správné mínění každého člověka s čistým svědomím: Všechno, co je přímo proti životu, jako vraždy všeho druhu, genocidy, potraty, eutanázie i dobrovolná sebevražda ;...Věda a technika poskytují ve svém rozvoji stále nové prostředky a nabízejí tím zároveň nové způsoby, jak útočit na důstojnost člověka. Vytváří se a upevňuje nová kulturní situace, ve které zločiny proti lidskému životu dostávají dosud nevídanou, a je-li to vůbec možné, ještě mnohem horší podobu. Z toho vyplývají nové závažné problémy neboť i veřejné mínění omlouvá z velké části zločiny proti životu s odůvodněním, že jednotlivec má právo na svobodu. Z toho důvodu nejen, že je zaručena beztrestnost těchto zločinnů, ale dokonce jsou schvalovány veřejnými autoritami, takže ti, kdo se jich dopouštějí, jednají zcela svobodně, někdy i za pomoci prostředků bezplatné zdravotnické péče."*⁴⁵ Církev vnímá potrat jako zločin proti lidskému životu, což lze interpretovat jako trestný čin vraždy.

---

⁴⁵ Pavel, Jan II. Evangelium Vitae, Encyklika Jana Pavla O životě, který je nedotknutelné dobro z 25.3.1995. Zvon České katolické nakladatelství Praha 1995, ISBN 80-7113-139-3, s.2

Novorozeným dítětem se z pohledu trestního práva rozumí dítě od počátku porodu, před tímto okamžikem se jedná o lidský plod, s jehož ochranou souvisí ustanovení o ublížení na zdraví, nedovoleném přerušeni těhotenství a další. Objektivní stránka je charakterizována usmrcením. Jednání může spočívat jak v konání, tak v opomenutí. Na úmyslné usmrcení je shovívavě nahlíženo, pokud se ho dopustí matka při porodu nebo hned po něm v rozrušení způsobeném porodem. Tyto podmínky jsou kumulativní, musejí být splněny současně, jinak jde o vraždu podle § 140 nebo §141. Právní úprava zohledňuje poznatky o výrazném vlivu porodu na psychiku rodičky. „Kvalifikační znak "při porodu" nepůsobí zpravidla obtíže. Složitější důkazní situace však nastává při zjišťování kvalifikačního znaku "hned po něm". Tento termín nelze z hlediska soudně lékařského vykládat jako určitě vymezenou, krátkou dobu, hned po ukončení porodu, nýbrž je to určitě dlouhá doba po porodu dítěte a lůžka, která není v každém případě stejně dlouhá, a kterou lze někdy přesně jen těžko stanovit. Důležité je posouzení, zda rozrušení způsobené porodem tu ještě trvalo. Rozrušení způsobené porodem ve většině případů netrvá dlouho. Rodička se většinou po porodu obvykle uklidňuje a ve většině případů se dostavuje občerstvující spánek. Spánek značí utlumení funkce orgánů a tedy i soustavy nervové, a proto je možno tvrdit, že okamžikem usnutí obvykle přestává i rozrušení rodičky. Pátráním po tomto okamžiku je možno ve většině případů stanovit konec termínu "hned po něm" - ovšem s přihlédnutím k stupni rozrušení způsobeného porodem. Z toho je patrné, že z hlediska soudně lékařského časový termín "hned po něm" je nutno případ od případu řešit zvlášť a samostatně a řádně odůvodnit.“⁴⁶ Rozrušení způsobené porodem je výjimečné rozpoložení, které má původ ve fyziologických procesech vyvolaných porodem. Rozhodující je hodnocení stavu rozrušenosti lékařským osvědčením - soudně znaleckým posudkem. Pokud se matka rozhodne dítě usmrtit již před porodem je nutno její jednání posoudit, jak jsou naplněny znaky privilegovaného činu. Subjektem – pachatelem trestného činu dle §142 může být výlučně matka novorozeného dítěte. Případní spolupachatelé nebo účastníci by se nepodíleli na privilegovaném případě vraždy, ale jejich účast bude posuzována dle §140 nebo 141. Mírnější posuzování jednání matky se týká nejen přímého pachatelství, ale i případného spolupacha-

---

⁴⁶ Mitlöchner M. Čas jako významná právní skutečnost. K trestnosti vraždy novorozeného dítěte matkou. Bulletin advokacie, 2000, č. 1, s. 44 an.

---

telství nebo účastenství na vraždě svého novorozeného dítěte, pokud k jednání došlo v rozrušení způsobeném porodem.

Subjektivní stránka se shoduje s obecnou skutkovou podstatou vraždy. Je zapotřebí úmysl, který v tomto případě směřuje k usmrcení novorozeného dítěte.

7.3 Trestně právní a kriminologické aspekty vraždy

Judikatura napomáhá správnému pochopení vybraných otázek vztahujících se k trestnému činu vraždy.

Vražda nedokonaná

Jednání záležející v bodnutí nožem do míst, kde podle úmyslu pachatele mohou být zasaženy životně důležité orgány, avšak k jejich zasažení nedojde pro překážku nezávislou na vůli pachatele, např. proto, že nůž narazí na kost, je třeba považovat za *bezúspěšný ukončený pokus* trestného činu vraždy. Jestliže v takovém případě pachatel upustí od opakování jednání směřujícího k usmrcení jiného, nezaniká tím trestnost již ukončeného pokusu (NS – 1 Tzf 4/78).

Úmysl zabít

K jakému *úmyslu* se nesla činnost pachatelova, třeba vyvodit – když není důkazů o pohnutce a účelu činu – ze způsobu provedení činu, druhu použité zbraně a důležitosti orgánu těla, který byl napaden, a síly ran (NS – Zm IV 258/35).

Trýznivý způsob vraždy

Spáchání trestného činu vraždy „*zvlášť surovým způsobem*“ se rozumí vražedný útok s extrémně vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu. Není však nezbytné, aby tento útok zároveň vyvolal zvýšenou trýzeň poškozeného (NS 7 To 63/91). Naopak, pozvolné udušení poškozené, kterou obvinění svázali, položili na postel, zakryli ji peřinou a zanechali bez pomoci, lze s ohledem na duševní i fyzické útrapy, jež takový způsob usmrcení provázejí, považovat za „*zvlášť trýznivý způsob*“ spáchání činu (Vrchní soud v Praze – 7 To 59/94).

Klinická smrt

Dojde-li ke *klinické smrti* poškozeného, jemuž je pak život navrácen lékařským zákrokem, posoudíme takové jednání pouze jako pokus k trestnému činu vraždy (NS – Tpjf 30/76).⁴⁷

Lhostejnost k následku

Pachatelova *lhostejnosti k následku* je soudem posuzována jako úmysl nepřímý. Soud na podkladě výpovědi dovozuje „srozumění“ s následkem. Záleží však na tom, jaký způsob útoku pachatel vedl. Bude-li pachatel tvrdit, že mu bylo lhostejné, jaký následek způsobí, při tom však jednal tak, že z jeho útoku musela nastat smrt poškozeného, a pachatel si byl této okolnosti vědom, pak je třeba uvažovat o přímém úmyslu bez ohledu na zmíněné tvrzení pachatele (NS – Tpjf 30/76).⁴⁸

Vícečinný souběh trestných činů

V případě pachatele, který napadl poškozenou opakovanými údery kladivem do hlavy v úmyslu ji usmrtit, a pak v domněni, že poškozená již nežije, se rozhodl zbavit se jejího těla a vhodil je do vody, kde se poškozená utopila, nejde o *tzv. dolus generalis*, takže jeho jednání nelze posoudit jako dokonáný trestný čin vraždy, ale jen jako pokus vraždy ve vícečinném souběhu s trestným činem usmrcení z nedbalosti (NS - 1 To 34/88).⁴⁹

Významným zdrojem jsou odborné publikace, které se zabývají teorií a praxí. V edici prameny a nové proudy právní vědy publikoval Jaromír Hořák analytické rozbory na téma Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd.⁵⁰ Vzhledem k tématu mé práce Metodika vyšetřování vražd, uvádím názor na působení expertů v kriminologické a justiční praxi.

---

⁴⁷ Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76.

⁴⁸ FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I. et al. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. I. díl – Trestní zákoník*. Praha : Linde, 2010. s. 508-510.

⁴⁹ GRIVNA, T. *Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části*. Praha : Wolters Kluwer, 2010. s. 85.

⁵⁰ HOŘÁK, Jan: *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Edice prameny a nové proudy právní vědy, Praha: vyd. I. s. 217

Znalecký posudek

Znalecké posudky z oborů psychiatrických a psychologických bezesporu sehrají řízení konkrétních skutků dle § 141 odst. 1 tr. zákoníku v řadě případů úlohu klíčovou. Nelze však připustit, aby se rozhodování o právní kvalifikaci dle § 141 odst.1 tr. zákoníku očitlo fakticky na bedrech znalce. Otázky znalci by měly být formulovány, tak aby znalec soudu umožnil odlišit případy v zásadě normální (nepatologické) reakce od případů reakce vyloženě chorobného rázu (tzv. patický afekt). Otázku aplikace privilegované skutkové podstaty však nelze vázat na posouzení míry narušení rozpoznávacích a ovládacích schopností. I tam, kde znalec nepatologickému afektu pachatele nepřizná žádný forenzní dopad ve smyslu podmínek přičetnosti, měl by se pokusit afekt pachatele bližším způsobem charakterizovat kvantitativně (trvání, průběh, do jaké míry došlo k zúžení vědomí pachatele, resp. k úzkému zaměření na afekt vyvolávající podnět a kvalitativně (původ afektu a zabarvení afektu). Znalec by však měl zejména objasnit krátkodobou i dlouhodobější motivaci pachatele, intenzitu, ráz a dopad vnějších situačních stresorů, které afektivní vzrušení vyvolaly, včetně vzájemné úměrnosti afektivní reakce a iniciující události v porovnání s běžnou populační normou. V souvislosti s tím by znalec měl soudu z odborného hlediska podrobně přiblížit osobnost pachatele a kauzální vztah jeho osobnostních rysů a predeliktní situace, resp. psychického rozpoložení, v němž se pachatel trestného činu dopustil. Samo posouzení reakce pachatele jako omluvitelné dle hodnotových měřítek ve smyslu § 141 (I46a) tr. zák. 2009 však přísluší vyhraně soudu, což samozřejmě platí také o „zavrženíhodnosti“ jednání poškozeného dle téhož ustanovení.

Diferenciace vražd a formální pojetí trestného činu

Teoretik právní vědy Jaromír Hořák ve své odborné stati zabývá i morálními a etickými přístupy práva ke kvalifikaci nejzávažnějšího trestního činu - vraždy.

Uvádí: *"Domnívám se totiž, že vymezení nové kvalifikované a privilegované skutkové podstaty dle § 140 odst. 2, § 141 (srov. § 146a) pomocí komplikovaně definovatelných vnitřních subjektivních elementů má hlubší význam, neboť vyplývá ze samotného formálního pojetí trestného činu, k němuž se nový trestní kodex přihlásil (§13 odst. 1). Dle předchozí úpravy tvořil určitý stupeň nebezpečnosti pro společnost definiční prvek trestného činu (§ 3 odst. 1, 4 tr. zák. 1961). Při širším výkladu toto pojetí umožňovalo, aby se konkrétní materiální stránka (§ 3 odst. 4) uplatňovala v rovině viny i*

---

nad rámec, resp. vedle typové společenské nebezpečnosti, vyplývající již ze samotné existence v zákoně formálně vyjádřených znaků skutkové podstaty trestného činu. Konkrétní materiální stránka byla (byť implicitně) součástí trestněprávní kvalifikace skutku pachatele jako trestného činu. Nový trestní zákoník však materiální hlediska uvedená v dřívějším § 3 odst. 4 tr. zák. 1961 přesunul z oblasti definičních prvků trestného činu (tzn. i trestněprávní kvalifikace) do oblasti uplatnění trestní odpovědnosti podle zásady subsidiarity trestní represe („spol. škodlivost“ dle § 12 odst. 2, srov. § 24 odst. 3, § 20 odst. 3, § 21 odst. 3, § 33 atp.), případně stanovení druhu a výměry trestu („povaha a závažnost“ dle § 39 odst. 1, 2, viz i § 58). To znamená, že české trestní právo dnes již při naplnění formálních zákonných znaků skutkové podstaty není v rámci trestněprávní subsumpce (viny) s to vyjádřit odlišnou míru sociálně etické vytýkatelnosti (protisociálnosti, stupně morálního odsouzení) jednotlivých případů. Jde o završení dlouhodobých tendencí nauky i judikatury z doby účinnosti dosavadního trestního zákona, jež z hlediska viny trvala na posuzování materiální stránky výlučně na základě formálně vyjádřených znaků příslušné skutkové podstaty a pro níž konkrétní skutkové okolnosti, ve skutkové podstatě neuvedené, ztrácely z pohledu viny význam. Pro dokreslení připomeňme, že v novém trestním zákoníku by byl nemyslitelný institut dle někdejšího úst. § 88 odst. 1 tr. zák. 1961, podle něž mohl být trestný čin naplňující formální znaky kvalifikované skutkové podstaty při nedostatku požadovaného stupně materiálního znaku posouzen podle skutkové podstaty základní. Posouzení skutku pachatele v rovině viny, tzn. právní posouzení určitého skutku jako trestného činu, je však z hlediska trestního práva centrálním momentem — okamžikem vlastního uskutečnění trestní spravedlnosti, který je nadřazen rovině ukládání trestu či otázce neuplatnění trestní odpovědnosti.“⁵¹

Tématem konotace se v rovině filozofické a jazykové zabývá etika. Téma vraždy a odsouzení je apelem civilizovaného člověka. Biblické přikázání Nezabiješ! jako primárně tradiční český překlad jednoho z přikázání desater (5. podle katolického a luteránského a 6.

---

⁵¹ HOŘÁK, Jan: *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Edice prameny a nové proudy právní vědy, Praha: vyd. I. . s. 217

---

podle židovského, pravoslavného a reformovaného počítání). K tomuto znění ovšem existují výhrady, podle řady řadových křesťanů i teologů by jeho obsah měl znít: „**nebudeš vraždit.**“

Filozoficko etický přístup inspirovaný právní vědou v syntetickém materiálu použil filozof Marek Tomeček⁵²: *"Výsledkem rozboru lexikálního pole vražda je zjištění, že tento pojem už ve svém významu obsahuje negativní hodnocení. Avšak současná etika lokalizuje hodnotovost tohoto pojmu do slova špatný a soustředí se na jeho opak, slovo dobrý, jehož čistě etický význam se snaží izolovat. Plodnější však je chápat slovo vražda analogicky k jeho užití v justičním procesu soudem, kde z něj, ve formě rozsudku, dokonce plynou performativní a právní důsledky.*

Například se slovem vražda se často setkáme ve větě „To je vražda“, kde zájmeno to odkazuje k nějakému konkrétnímu násilnému činu. Právě klasifikací tohoto činu jako vraždy dojde k vyloučení nešťastné náhody nebo sebevraždy s tím důsledkem, že se začne pátrat po původci činu (v tomto okamžiku už pachateli) za účelem uvěznění a trestu, čili s markantními právními a etickými důsledky. Už klasifikací nějakého činu jako vraždy dojde k jeho odsouzení a není třeba dodávat, že vražda je špatná. Naopak, když řekneme „to je vražda a vražda je špatná“, dáváme tím najevo nejenom něco nadbytečného, ale to, že jsme nepochopili my anebo náš posluchač, jak pojem vraždy funguje, tedy co znamená. Morální soud (pokud chceme tento pojem používat) má v tomto případě formu „To je vražda“ a normativita takového soudu se nachází už ve slově vražda. Mravní soud v našem pojetí se může jevit sémanticky nenasycený, zájmeno to vždy pragmaticky odkazuje k činu zjiitelnému jenom z kontextu promluvy...Etický jazyk není charakteristický nějakou svoji doporučující či zakazující funkcí, ani přítomností slova dobrý a jemu podobných adjektiv, ale výskytem etických pojmů (typicky podstatných jmen a sloves: vražda, vrah, vraždit), které jsou zároveň nositeli normativity etického diskurzu.“

---

⁵² Tomeček, Marek: Vražda a normativa. *Filosofie dnes*. č.1, sešit 4, 2012, 16.2.2013. <http://filosofiednes.ff.uhk.cz/index.php?journal=hen&page=about>,

---

Z hlediska právní vědy považujeme za zásadní, že i z filozoficko etického hlediska dospěl autor k závěru, že v rámci etických zkoumání nám tedy zbývá pouze procházet jednotlivé etické pojmy jeden po druhém a ujasňovat si jejich význam. Jejich normativita totiž neplyne z nějakého typu hodnotícího jazyka, který stejně nelze izolovat, ale z jejich významu.

ZÁVĚR

Vražda je čin, který vždy znamená absolutní konec života jiné lidské bytosti. Člověk se během dlouhé tisícileté historie snaží najít odpověď na otázku: jak správně žít, aby byl šťasten, jak žít, aby jeho život měl smysl, jak se chovat, aby byl spravedlivý. Přijaté etické principy obsahující mravní ideály dávají na tyto otázky odpověď. Formulované morální zákony Starého zákona jednoznačně apelují: Nezabiješ. Mravní zákony, které člověk vyznává, jsou výsledkem jeho životního postoje ke společnosti, ve které žije. Je lhostejno, zda byl tento názor člověku vnucen společenskými normami nebo jej přijal na základě vlastní úvahy. Etické principy vedou člověka k tomu, aby usiloval o harmonii, aby neubližoval ostatním lidem. Ve filozofii je totiž všeobecné blaho lidstva hlavním etickým motivem.

Trestní právo kodifikuje odměnu za násilí, sankcionuje zlé chování. Trestní právo v základním principu sděluje, že nikdy není dovoleno přímo a záměrně zabít nevinného člověka. Denně se setkáváme s násilným usmrcením, podivným úmrtím, zdánlivou sebevraždou, nepochopitelným zmizením osob za velmi podivných okolností, nezvěstnými osobami, z nichž zůstávají jen tváře na vybledlých fotografiích. Násilí se vkrádá do domovů prostřednictvím obrazového, mnohdy příliš detailního záběru. Hrané filmy ukazují příběhy plné násilí. Přesto vražda, zabití, usmrcení není v civilizované společnosti normou.

Činy směřující proti lidskému životu jsou neomluvitelné. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů zkoumá zákonitosti vzniku stop určitého druhu trestných činů a na jejich základě modifikuje obecné kriminalistické metody tak, aby vyhovovaly podmínkám odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů. Metodika vyšetřování vražd vytvořená v návaznosti na trestněprávní úpravu zákona slouží jako obecný návod pro zjištění trestněprávního jednání, jeho vyšetření, vyhledání a zajištění stop usvědčujících pachatele trestného činu. Metodiky slouží jako návod k sestavení konkrétního programu vyšetřování. Podávají kriminalistické charakteristiky konkrétního činu, identifikují typické stopy a charakterizují typické vyšetřovací situace, které vznikají v průběhu vyšetřování.

Kazuistika kriminálních případů i statistická data vedená při evidenci trestných činů prokazují, že nelze sestavit ideální algoritmus vyšetřování, dokonalý návod k odhalení pachatele zločinu. Metodika vyšetřování vražd se postupně rozšiřuje o nové zkušenosti a poznatky s pácháním trestných činů vražd, ale ve svém základu je stále stejná. Každá metodika se rozvíjí. Musí zohlednit nejen změny v trestněprávních úpravách, ale také nové technologie i způsoby páchání násilných činů. Právě kazuistika ukazuje, že je vhodné při vyšetřování jednoho případu využívat více metodik. Spartakiádní vrah Straka byl mladistvý deviant, který vraždil, loupil se sexuální podtextem.

V mé práci jsem se zaměřila na komplexní výklad kriminalistických charakteristik: typické stopy, typické vyšetřovací situace, zvláštnosti vyšetřování s přihlédnutím k trestnému činu vraždy.

Analyzovala jsem trestní zákon z hlediska jeho účinnosti spravedlivého postihu pachatele vraždy. Nová úprava úmyslných usmrcení přinesla velké změny, které umožňují trestněprávní kvalifikaci vraždy i zabití. Zahrnula jsem do kapitoly judikatura diskurs, který nastává při výkladu zákona. Dovožuji, že právě skutková podstata je pro spravedlivé posouzení obviněného zásadní, aby byl souzen po právu.

Vražda však může být potrestána jen v případě, že trestný čin je zjištěn a důsledně vyšetřen. Bez práce vyšetřovatelů by jen obtížně mohlo být aplikováno trestní právo. Přínos této práce vidím v tom, že mi studium podkladů (právní a kriminalistické literatury), rozhovory s odborníky podstatně rozšířily znalosti a pochopení procesu vyšetřování. Pomohly mi vytvořit si úsudek o práci kriminalistů a státních zástupců. Pokud bych mohla být účastna na tvorbě práva *de lege ferenda*, tak bych chtěla, aby povinnost orgánů činných v trestním řízení „*postupovat přiměřeně a zdrženlivě*“ byla úměrná nelidskosti a brutalitě zločinu.

Resumé

Diplomová práce se zabývá trestným činem vraždy. Sleduje postupy vyšetřování až po následnou právní kvalifikaci skutkové podstaty činu. První kapitoly jsou zaměřeny na metodiky vyšetřování vražd používané v České republice od klasifikace typických stop, zvláštnosti předmětu vyšetřování až po typické vyšetřovací situace. Popis metodiky vyšetřování vražd spolu s kriminalistickou charakteristikou vražd je rozvinut o trestněprávní charakteristiku vraždy a srovnání vyšetřování vražd v zahraničí profilováním pachatele. Závěr diplomové práce je věnován některým juristickým aspektům posuzování trestných činů vražd.

Resumé

This thesis deals with the crime of murder. It monitors testing procedures leading to subsequent legal classification, based on the facts relating to the crime. The first chapters are focused on the methodology used in the investigations of murders in the Czech Republic since the introduction of typical classifications, as well as special investigations which have been subject to typical examination situations. Description of methodology used during murder investigations using forensic characterization developed for murder investigation and comparison of criminal characteristics with murder investigations abroad, using offender profiling. The final section is devoted to certain aspects of how murder offenses are judicially assessed.

Seznam použité literatury

- 1) ADAMOVIČ, K., SOUKUP, L. Prameny k dějinám práva v českých zemích II. Plzeň : Vydavatelství Západočeské univerzity, 1997
- 2) BECK, Gloria. *Rétorika*. Praha: Gloria Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1743-2.
- 3) CEJP, Martin. *Aplikace výzkumných metod a technik v kriminologii*. Praha: IKSP, 2011. ISBN 978-80-7338-108-0.
- 4) FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I. et al. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl – Trestní zákoník*. Praha : Linde, 2010.
- 5) GŘIVNA, T. *Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné a zvláštní části*. Praha : Wolters Kluwer, 2010. s. 85.
- 6) HERETIK, Anton. *Extrémna agresia I. - Forenzná psychológia vraždy*. Nové Zámky: Psychoprof, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-89322-11-4.
- 7) HOFMANOVÁ, Jiřina. *Behaviorální analýza: metoda sestavování kriminálního profilu pachatele*. Praha : Jaroslav Hofman, 2010
- 8) HOŘÁK, Jan.: *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*, Bulletin advokacie č. 10, 2009,
- 9) HOŘÁK, Jan: *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Edice prameny a nové proudy právní vědy, Praha: vyd. I
- 10) INNES, B. *Vědci proti zločinu : svět moderní forenzní vědy*. Přeložil Petr Tůma. Praha : Naše vojsko, 2010.
- 11) JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2008, s. 272 (§ 219).
- 12) KRATOCHVÍL, V. *Kurs trestního práva : Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha : C. H. Beck, 2009.
- 13) KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005,
- 14) MAREŠOVÁ a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2011*. Praha 2012 : IPKSP, I. vyd., ISBN 978-80-7338-127-1

-
- 15) MATIÁŠEK, Jan, SOUKUP, Jaroslav a BÁRTA, Bohumil. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Orbis, 1968.
  - 16) MITLOHNER, M. *Čas jako významná právní skutečnost*. K trestnosti vraždy novorozeného dítěte matkou. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 1.
  - 17) MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Praha. C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.
  - 18) NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ, Daria a HÁJEK, Stanislav. *Psychologie v právu*. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 3-406-43270-0.
  - 19) NOVOTNÝ, F. et al. *Trestní zákoník 2010 : stav k l. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha : Eurounion, 2010.
  - 20) PAVELI, JAN II. *Evangelium Vitae, Encyklika Jana Pavla O životě, který je nedotknutelné dobro z 25.3.1995*. Zvon České katolické nakladatelství Praha 1995, ISBN 80-7113-139-3
  - 21) PJEŠČAK, Ján a kolektiv. *Kriminalistika III*. Praha: Vysoká škola SNB, 1985.
  - 22) PORADA, Viktor a kolektiv. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.
  - 23) PORADA, Viktor. *Teorie kriminalistických stop a identifikace – Teorie a biomechanické aspekty*. Praha: Academia, 1987.
  - 24) STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická metodika*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.
  - 25) STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.
  - 26) STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická technika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9.
  - 27) STRAUS, Jiří a kolektiv. *Úvod do kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.
  - 28) STRAUS, Jiří a NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1.

-
- 29) STRAUS, Jiří a VAVERKA František. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. Praha: POLICE HISTORY, 2005. ISBN 80-86477-28-2.
- 30) TIPLICA, Mircea a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-007-X
- 31) VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2004

Elektronická média

<http://filosofiednes.ff.uhk.cz/index.php?journal=hen&page=about>,

<http://www.antinovinky.cz/domaci/spartakiadni-vrah-mladistvemu-pachateli-ulozen-nejvyssi-mozny-trest.html>, 17.12.2011

<http://www.crs.cz/cs/dokumenty/doporuceni-prehled/metodicky-pokyn-ag-stanoveni-mozkove-smrti.html>, 28.2.2013

<http://www.fbi.gov/stats-services/publications/workplace-violence>, 3.3.2013

<http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>, 26.2.2013

http://zpravy.idnes.cz/spartakiadni-vrah-si-zmenil-jmeno-dlh-domaci.aspx?c=A051126_094245_domaci_nad, 26.11.2005

Nálezy nejvyššího soudu a dalších soudů v ČR

NS – Zm IV 258/35

Vrchní soud v Praze – 7 To 59/94

NS – Tpjf 30/76

NS – Tpjf 30/76

NS - 1 To 34/88

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- TR   Trestní zákoník.
- NS   Nejvyšší soud.
- FBI   Vyšetřovací služba v USA.
- TŘ   Trestní řád

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1: Dynamika trestného činu vraždy v letech 1990 – 2012

Graf č. 2 : Objasněnost vražd v meziročním srovnání : zjištěno : objasněno

Graf č. 3 : Podíl trestných činů na celkové kriminalitě v roce 2012

Graf č. 4 : Struktura trestného činu vraždy v roce 2012

Graf č. 5: Schematické znázornění základních vlastností kriminalistické stopy

Graf č. 6: Obvyklé klasifikační kategorie skutků vedoucích ke smrti

---

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 : Přehled definice kriminalistických stop